

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE, VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 19 NOVEMBER 1947

No. 1593

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro: 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14,
Universiteitstraat, Gent.
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar,
voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese
gebiedsdelen (per zeepost) en overige landen f 28 per jaar. Abonnemen-
ten kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	919
Sommaires, summaries	919
Ondernemingsraden door Mr Dr. A. A. van Rhijn	920
De nieuwe subsidiepolitiek in België door R. Maingain	922
Frankrijk's financiële positie uit het oogpunt der dollarbehoefte door Dr. Edouard Schloesing	924
Om Perzle's petroleumrijkdommen door F. S. Noordhoff	927
Het „Marshall-plan“ en de volkshuishouding der Verenigde Staten door A. Pfeifer	928
Boekbespreking:	
Dr A. Kraal, Godoofde vuren. Economische beschouwingen over stilgelegde bedrijven, bespr. door J. A. N. van den Brandhof	930
Internationale notities:	
Rubber als dollarbron	931
Het autopark van België	931
Nogmaals de Britse exportdrive	931
Het Harriman-rapport	932
Geld- en kapitaalmarkt	932
Statistieken:	
Bankstaten	933
Indexcijfers van lonen volgens regelingen in Nederland	934
Stand van 's Rijks Kas	934
Indexcijfers van groothandelsprizen	934

DEZER DAGEN

open monden. Monden geopend in protest. Over geheel Frankrijk demonstreert men tegen elkaar en zichzelf. „Il n'est bon bec que de Paris“ schreef François Villon reeds in de 15e eeuw. Hetzelfde vocale machtsvertoon, al evenmin bel canto, in Italië. Daar betogen in deze zin niet voornamelijk denkracht vergt, wordt het werk in beide landen telkens gestaakt. Niet iedereen vindt dit noodzakelijk, met als gevolg, evenals in Tsjechoslowakije, conflict in de centrale vakvereniging. De Franse „Conseil Général du Travail“ blijkt met grote meerderheid voor loonsverhogingen, en met dezelfde stemmen tegen het Marshall-Plan; in dit laatste staan zij op hetzelfde standpunt als de pas benoemde Minister van Buitenlandse Zaken in Roemenië.

Eenzijdiger wordt de rolverdeling in Hongarije. Die de mond openden om te getuigen voor de oppositieleider, vinden de gevangenisdeuren achter zich gesloten; verschillende politici verlaten het land. Hun aller doel zijn de Verenigde Staten, waar althans zij er op kunnen rekenen niet voor het „Un-American Activities Committee“ te zullen worden geroepen.

Positief gaan de Verenigde Staten de mond opendoen in Duitsland. Een grote campagne voor de Westerse beginselen is begonnen. Wat zal men daar onder politieke mondigheid gaan verstaan; „Met alle twee de kanten kan ik even goed horen als spreken“, zoals de worm tegen Erik zei? Over deze quaestie vecht thans de Duitse vakverenigingsleiding onderling. Zij wordt begeleid door een schimmenspel van de plaatsvervangende Ministers van Buitenlandse Zaken der grote vier, dat schijnt te drijven naar de ontknoping, welke eerdervermelde worm trof: „U bent kapot, mijnheer Worm, u bent in honderd stukjes verdeeld“.

Monden geopend in verbazing. Samuel Butlers satire werd werkelijkheid. De Engelse Minister van Financiën is om morele gezondheidsredenen afgetreden. Zelden werd een politieke zelfmoord zo zindelijk verricht. „Wees niet te snel met Uwen mond“, het advies van de Prediker, is voor zijn opvolger Sir Stafford Cripps overbodig. Engeland's thans enige economische machthebber prefereert de strakke gesloten lijn.

Monden, open als van kinderen vol verwachting, naar een deur die open gaat. Marshall heeft opnieuw gesproken, zijn plan heeft een naam „European Recovery Program“ („E.R.P.“) en cijferinhoud gekregen; hij rekent op \$ 16—\$ 20 milliard over een periode van vier jaar. Daarnaast directe hulp om de hongorigste monden te stoppen. Inmiddels deed echter Truman's rede bij het Congres de befaamde Amerikaanse glimlach verstijven.

Monden, vertrokken in volle verbittering als die van Laokoön, in vertwijfeling als van Niobe: het Palestijnse en het Chinese probleem. Het vertrouwen in de innerlijke beschaving blijft gehandhaafd, zolang er staatslieden zijn, die de mond openen om zich te uiten als de Canadese premier, Mackenzie King, bij zijn bezoek aan Nederland.

Incasso-Bank N.V.

MAANDSTAAT PER 31 OCTOBER 1947

ACTIEF		PASSIEF	
Kassa, Kassiers en Daggeldleningen	16.121.901,46	Kapitaal	30.000.000,00
Nederlands schatkistpapier	332.000.000,00	Reserve	8.500.000,00
Ander overheidspapier	8.267.500,00	Deposito's op termijn	31.571.736,37
Wissels	169.956,62	Crediteuren	406.464.759,68
Bankiers in binnen- en buitenland	18.014.692,43	Div. rekeningen	14.344.570,65
Effecten en syndicaten	1.187.952,07		
Prolongatiën en voorschotten tegen Effecten	6.329.298,86		
Debiteuren	100.297.618,08		
Deelnemingen	5.724.032,63		
Gebouwen	2.768.114,55		
	490.881.066,70		490.881.066,70

"HOLLANDIA"

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Als 39e Publicatie van het N.E.I.
is verschenen

Dr H. J. Witteveen

Loonhoogte en werkgelegenheid

Prijs f 6,—

(prijs voor leden en donateurs van het
N.E.I. f 4,50)

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgevers
De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

**Moderne
bedrijfsadministratie**

Vraagt prospectus en proefles
bij het bekende

INSTITUUT M. B. A. — ROTTERDAM

Opgericht in 1942 — (Cursussen onder toezicht van
Dr. S. Elzinga) Secretariaat: Postbus 800, Rotterdam
Vroeger Beursgebouw Kamer 321

Naaml. Venn. Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930
Herengracht 320 - Amsterdam

Beheer en Adviesgeving

voor

**PENSIOENFONDSEN,
STICHTINGEN,
ONDERNEMINGEN
EN PARTICULIEREN**

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooyt;
Drs. J. H. Gispens;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

ROTTERDAMSCH
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

CHÈQUE-

EN

BANKGIRO-

VERKEER

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Mr Dr A. A. van Rhijn, *Ondernemingsraden.*

Het rapport van de Commissie, ingesteld door de Minister van Sociale Zaken om het vraagstuk van een wetelijke regeling der ondernemingsraden te onderzoeken, is thans gepubliceerd.

De betekenis der ondernemingsraden schuilt in het bevorderen van een geregeld overleg tussen de werkgever en zijn arbeiders en het versterken van de invloed der arbeiders in het productieproces. Hiervoor pleiten argumenten van sociale rechtvaardigheid, psychologische, paedagogische en economische argumenten. Voor het welslagen der raden zullen niet alleen werkgevers en werknemers, maar zal ook de Overheid aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen. Met name de Overheid moet waken voor het opleggen van een dwangstelsel. Schr. besluit met een overzicht van de 12 artikelen van het ontwerp.

R. Maingain, *De nieuwe subsidiepolitiek in België.*

De na de bevrijding in België ingevoerde subsidies vormden voor de Schatkist, op een totaal aan uitgaven van frs 71 milliard, een jaarlijkse last van naar schatting frs 13 à 14 milliard. De Regering-Spaak besloot deze last met minstens 50 pCt te verminderen. Voor dit doel werden de subsidies afgeschaft; de bevolking werd echter ingedeeld in twee categorieën, van welke die der „economisch zwakken” (ruim 4,3 miljoen personen sterk) een maandelijks „compensatietoewijzing” van 62 francs krijgt uitgekeerd. De subsidielast werd aldus teruggebracht tot naar schatting frs 8,5 milliard.

Het resultaat is o.a., dat enerzijds het indexcijfer van kleinhandelsprijzen van Juli op Augustus jl. steeg van 338 tot 352 (1936/38 = 100), doch dat anderzijds de „index der economisch zwakken” terugliep van 338 tot 334. Schr. is geneigd, het resultaat van het nieuwe systeem gunstig te achten.

Dr Edouard Schloesing, *Frankrijk's financiële positie uit het oogpunt der dollarbehoeften.*

Uitgedrukt in francs van 1938 bedroeg het Franse nationale vermogen in dat jaar frs 1.600 à 2.000 milliard; het door de oorlog veroorzaakte kapitaalverlies bedroeg frs 990 milliard. Vandaar de grote behoefte aan invoeren, met name uit de Verenigde Staten. Echter: noch buitenlandse credieten, noch liquidatie van goud en tegoeden in het buitenland, noch de export hebben Frankrijk tot nu toe de benodigde middelen kunnen verschaffen. Zonder het beschikbaar komen van „interim-aid” dreigt thans een catastrofe. Het is daarbij paradoxaal, dat Frankrijk deze hulp moet vragen, terwijl de eigen onderdanen — die op grote schaal tot oppotting zijn overgegaan — rijk genoeg zijn om alle invoerprogramma's te financieren.

F. S. Noordhoff, *Om Perzië's petroleumrijkdommen.*

Rusland heeft momenteel zware zorgen wat zijn petroleumvoorziening betreft. Het kan in geen geval in eigen behoeften voorzien. Tegen deze achtergrond geeft schr. een schets van de strijd om de Perzische petroleum, zoals die zich tot nu toe heeft afgespeeld.

A. Pfeifer, *Het „Marshall Plan” en de volkshuishouding der Verenigde Staten.*

Een overzicht van de inhoud van de rapporten Krug en Nourse, die aan het meer direct op de politieke beslissingen gerichte en ook de Europese behoeften omvattende rapport Harriman ten grondslag liggen.

SOMMAIRES.

A. A. van Rhijn, *Comités d'entreprises.*

L'auteur commente le but et la teneur du rapport des comités d'entreprises néerlandais, rédigé par une commission instituée par le Ministre des Affaires Sociales.

R. Maingain, *La nouvelle politique des subsides en Belgique.*

Le Gouvernement belge vient de modifier la politique des subsides. A cet effet il a supprimé les subsides relatives à l'approvisionnement de vivres. A titre de compensation la partie „économiquement faible” de la population (se chiffant par environ 4,3 millions de personnes) recevra mensuellement 62 francs par personne. L'auteur se déclare satisfait du système nouvellement introduit.

Edouard Schloesing, *La situation financière de la France considérée au point de vue de ses besoins en dollars.*

Si la France ne reçoit pas une aide intérimaire des Etats-Unis, la position précaire du pays mènera infailliblement à une catastrophe. Il a semblé plutôt paradoxal que la France est obligée d'invoquer ce secours, alors que le peuple français a thésaurisé des sommes énormes permettant de financer tous les programmes d'importation.

F. S. Noordhoff, *La lutte pour le pétrole de Perse.*

Le fait que la Russie soviétique, en ce qui concerne le pétrole, est certainement incapable de couvrir ses besoins, constitue un élément important pour bien comprendre la lutte engagée autour du pétrole de Perse.

A. Pfeifer, *Le Plan Marshall et l'économie nationale des Etats-Unis.*

Est un aperçu des rapports Krug et Nourse, contenant tous les deux des données servant de base au rapport Harriman.

SUMMARIES.

Dr A. A. van Rhijn, *Works Councils.*

The writer discusses purpose and contents of the Dutch Works Councils Bill which has been drafted by a Commission, set up by the Minister of Social Affairs.

R. Maingain, *The new policy of subsidies in Belgium.*

The Belgian Government has changed its policy of subsidies. In fact, subsidies on food have been abolished. For purposes of compensation the „weaker” part of the population (i.e. roughly 4,3 millions of people) receives a monthly dole of 62 francs per head. The writer is inclined to be satisfied with the new system.

Dr Edouard Schloesing, *The dollar position of France.*

If France does not get interim-aid from the United States the present difficulties of the country will lead to a catastrophe. It seems to be a rather paradoxical situation that France has to ask for this aid, while at the same time the French people appear to have hoarded valuable currency up to an enormous amount.

F. S. Noordhoff, *The struggle for Persian oil.*

The fact that, as to oil, Soviet Russia is certainly not self-sufficient, forms an important element for a good understanding of the struggle for Persian oil resources.

A. Pfeifer, *The „Marshall Plan” and the national economy of the United States.*

A survey of the contents of the Krug- and Nourse-reports, both containing basic data for the Harriman-report.

ONDERNEMINGSRADEN.

De Minister van Sociale Zaken heeft enige tijd geleden een commissie ingesteld, bestaande o.a. uit vertegenwoordigers van de Stichting van de Arbeid en een aantal ambtelijke leden, om het vraagstuk van een wettelijke regeling der ondernemingsraden te onderzoeken. Het rapport van de betreffende commissie is gereed gekomen en door de Minister gepubliceerd om deskundigen in Nederland de gelegenheid te geven daarover hun oordeel uit te spreken. De ondernemingsraad is daarmee opnieuw in het middelpunt der belangstelling geplaatst.

Kernen, fabrieksraden of fabriekscommissies zijn reeds jaren in ons land bekend. Men denke aan die van Van Marken in Delft en Stork in Hengelo, welke reeds uit het laatst van de 19e eeuw dateren. Het onderwerp trok de bijzondere belangstelling na de vorige wereldoorlog. Men ging toen meer spreken van ondernemingsraden. Op 4 Februari 1920 kwam in Duitsland tot stand de Duitse „Betriebsrätegesetz”, welke de discussie hier op belangrijke wijze beïnvloedde¹⁾. Het rapport van N.V.V. en S.D.A.P. over Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap, dat in 1923 verscheen; levert daarvan het bewijs. Een ontwerp wet op de ondernemingsraden neemt in dit rapport een belangrijke plaats in, terwijl daarnaast ervaringen met de „Betriebsräte”, in Duitsland, Tsjechoslowakije en Oostenrijk opgedaan, werden gepubliceerd. Mr Dr G. van den Bergh wijdde in 1924 aan dit gehele onderwerp zijn proefschrift onder de titel „De medezeggenschap der arbeiders in de particuliere onderneming”. In 1932 bracht een Commissie uit N.V.V. en S.D.A.P. een nieuw rapport uit over „De praktijk van de ondernemingsraden in het buitenland”. Naast deze geschriften zou nog andere literatuur kunnen worden genoemd.

De Nederlandse wetgever meende voorlopig op dit terrein nog geen taak te hebben. De belangstelling voor een wettelijke regeling betrof meer de bedrijfsorganisatie dan de ondernemingsraden. In de Bedrijfsradenwet van 1933 worden de ondernemingsraden dan ook slechts terloops aangeduid. Blijkens art. 15 lid 1 onder 6 is o.a. de taak van de Bedrijfsraad: „het bevorderen van het overleg tussen de werkgever en zijn arbeiders in de afzonderlijke ondernemingen door middel van een daartoe strekkend orgaan”. De ruime redactie van „een daartoe strekkend orgaan”, laat de gelegenheid een ondernemingsraad in te stellen, maar ook een andere vorm voor het overleg te kiezen. Door de geringe betekenis, welke de Bedrijfsradenwet in de praktijk verkreeg, is ook dit artikel nimmer een levende werkelijkheid geworden.

Een partieel wettelijke regeling voor een ondernemingsraad bevat het Mijnstatuut van 1945. Naast en onder de Mijnindustrieraad (M.I.R.) staan voor iedere mijnonderneming Ondernemingsraden (O.R.). Als taak van de O.R. noemt art. 33 o.a. het in de onderneming bevorderen van een economisch en sociaal zo goed mogelijk verantwoord beheer, in acht nemend de rechtvaardige belangen der ondernemingsgenoten, met eerbiediging van het algemene welzijn en binnen het kader der door de M.I.R. gegeven voorschriften. Art. 103 van het Mijnstatuut gaat, wat betreft de bevoegdheid van de O.R., zeer ver. De O.R. kan nl., wanneer hij van mening is, dat samenwerking tussen hem en een directeur der betrokken particuliere mijnonderneming onmogelijk is gebleken, deze directeur aan de M.I.R. op die grond voordragen voor schorsing of ontslag bij daartoe strekkend besluit, houdende opgave van redeggevende feiten en omstandigheden. Na beslissing van de M.I.R. heeft de geschorste of ontslagene beroep op de Minister. Van een gunstig functioneren van de ondernemingsraden van het Mijnstatuut is althans naar buiten nog niet veel gebleken.

¹⁾ Over de voorlopige resultaten van deze wet schreef ik een artikel in „E.-S. B.” van 7 Juli 1926 onder de titel „De Duitse ondernemingsraden”.

In het buitenland wordt in de laatste tijd in tal van landen geprobeerd om de ondernemingsraden een hechtere grondslag te geven. Daarbij wordt hun vooral een taak op sociaal terrein toegekend; op economisch terrein is veelal slechts van een voorzichtige adviserende bevoegdheid sprake. In Engeland hebben de op vrijwillige basis tot stand gekomen „Joint Production Committees” gedurende de oorlog veel gedaan om de productie op te voeren. Na de oorlog is hun betekenis wel verminderd. „The Economist” van 4 October 1947 ziet voor hen nog wel een toekomst: „if each industry and each firm is given a precise target to reach, a production committee should be of value in acting as a kind of „Progress chaser” for the whole factory”. Naast de „Joint Production Committees” kende men in Engeland sedert de vorige wereldoorlog de „Works Councils”, die zich niet op technisch, maar op sociaal terrein bewogen, echter niet tot een grote ontwikkeling zijn gekomen o.a. door de invloed van de beweging der shop stewards, de vertegenwoordigers der vakorganisaties in de onderneming²⁾. In België is een wetsontwerp inzake comités d'entreprise aanhangig. In Frankrijk bestaat sinds 22 Februari 1945 een wettelijke regeling, in Tsjechoslowakije sinds 24 October 1945, in Oostenrijk sinds 28 Maart 1947. In enkele andere landen werd een geheel andere procedure gevolgd. Hier werden ondernemingsraden ingesteld krachtens een algemene overeenkomst tussen de centrale organisaties van werkgevers en arbeiders gesloten. Dit is o.a. het geval in Noorwegen (15 September 1945), Zweden (30 Augustus 1946) en Italië (7 Augustus 1947). Wanneer Nederland thans ook tot een officiële regeling komt, dan zijn wij dus al niet meer in de voorhoede.

De betekenis der ondernemingsraden schuilt in het bevorderen van een geregeld overleg tussen de werkgever en zijn arbeiders en het versterken van de invloed der arbeiders in het productieproces. Hiervoor pleiten verschillende argumenten. Uit een oogpunt van sociale rechtvaardigheid is het gewenst, dat de arbeider, wiens bestaan van hemzelf en van zijn gezin zo nauw bij de gang van zaken in de onderneming is betrokken, de gelegenheid krijgt via zijn vertegenwoordiging in de ondernemingsraad invloed uit te oefenen. Voorts is er het psychologische argument, dat een geregeld overleg tussen werkgever en arbeiders wederzijds meer begrip brengt voor elkaanders moeilijkheden, waardoor een betere sfeer van samenwerking kan ontstaan. Van belang is ook het pedagogische argument, dat de arbeider dagelijks slechts een klein deeltje van het gehele productieproces ziet, waardoor hij een gebrekkige kijk heeft op de economische moeilijkheden. Uiteenzettingen van de werkgever over de betekenis van een bepaalde uitvoer, de noodzakelijkheid van investering, de reden ener toegepaste prijspolitiek, het voordeel van het aanschaffen van nieuwe machines en nog zoveel andere punten kunnen de economische kijk van de arbeider verruimen. Wanneer een ondernemingsraad slaagt, dan is er tenslotte nog het economische argument, dat de productie zal stijgen naarmate de onderneming beter functioneert.

Pleiten deze argumenten ten gunste van ondernemingsraden, voor het welslagen zullen zowel aan de zijde van de werkgever, van de arbeider als van de Overheid nog bepaalde voorwaarden moeten worden vervuld. De werkgever zal zelf aan het overleg in een ondernemingsraad moeten deelnemen en deze taak niet aan een zijner ondergeschikten moeten overlaten. Voorts zal hij een ruime mate van bereidheid tot medewerking moeten tonen. Aan arbeiderszijde zal men de wezenlijke functie van de ondernemer moeten eerbiedigen en niet in diens stoel willen gaan zitten. Gevoel van verantwoordelijkheid en

²⁾ Over de Shop Stewards Movement, Works Councils en Joint Production Committees geeft uitvoerige inlichtingen het elfde rapport van de Studie Groep voor Reconstructieproblemen in Londen, Sociale en Sociaal-economische maatregelen in Engeland, blz. 65-67. Uitgever The Netherland Publishing Co.

scholing voor zijn taak zijn voor het arbeiderslid levens onmisbaar. De Overheid zal niet moeten trachten door een dwangstelsel een net van ondernemingsraden aan het bedrijfsleven op te leggen, maar de oprichting van ondernemingsraden slechts moeten stimuleren en effectueren in die bedrijfstakken, waar daarvoor de medewerking van de organisaties van werkgevers en arbeiders aanwezig is.

Het voorontwerp van de Commissie, dat de Minister van Sociale Zaken ter discussie heeft gesteld, gaat ten aanzien van de taak der Overheid ook van deze gedachten-gang uit. Het voorontwerp is aldus opgebouwd, dat het een onderdeel kan vormen ener wettelijke regeling der Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie (P.B.O.) en daarin als het ware kan worden ingeschoven. Aan het bedrijfschap, dat bij P.B.O. in iedere bedrijfstak zal worden gevormd en waarin o.a. de vertegenwoordigers van de organisaties der werkgevers en arbeiders zitting hebben, wordt zowel bij de instelling als bij de samenstelling en de omschrijving van de taak der ondernemingsraden in de betrokken bedrijfstak een belangrijke functie toevertrouwd. Dat betekent nog niet, dat men onder alle omstandigheden genoodzaakt zou zijn dit ontwerp te laten wachten op de totstandkoming van een wet op de P.B.O. Mocht deze onverhoopt nog lang uitblijven, dan zou men een bedrijfsorgaan ad hoc kunnen instellen, dat tijdelijk de taak van het bedrijfschap der P.B.O. waarneemt, totdat dit bedrijfschap zelf gaat functioneren. Op deze wijze zou op dit terrein reeds een ruime ervaring zijn verkregen, welke aan het wetslagen der P.B.O. ten goede zou kunnen komen.

Het voorontwerp is kort. Het bevat slechts twaalf artikelen. Bovendien is het zodanig geredigeerd, dat het voor allerlei afwijkingen ruimte laat. Een dwangbuis wordt dus geenszins aangelegd. Voorts vinden allerlei minder belangrijke punten een behandeling in het reglement, dat de ondernemingsraad, onder goedkeuring van het bedrijfschap, moet vaststellen en dat dus tevens waakt tegen een te grote uniformiteit. Op enkele der meer belangrijke artikelen wil ik iets nader ingaan.

Krachtens artikel 2 lid 1 kan het bedrijfschap ten aanzien van alle dan wel van bepaalde, tot zijn gebied behorende ondernemingen, bij verordening aan het hoofd van de bestuurders van die onderneming de verplichting opleggen, een ondernemingsraad in te stellen. Op deze wijze wordt vermeden, dat in een bepaalde bedrijfstak ondernemingsraden worden opgelegd tegen de zin van die bedrijfstak. Bovendien bepaalt hetzelfde artikel, dat als regel geen ondernemingsraad zal worden ingesteld in ondernemingen met minder dan 25 werknemers, omdat die daarvoor te klein zijn. De gewenste soepelheid met betrekking tot dit getal is verkregen doordat het bedrijfschap dit getal van 25 voor alle of voor bepaalde ondernemingen hoger of later kan stellen.

Artikel 4 regelt de samenstelling van de ondernemingsraad. De raad bestaat uit tenminste 3 en ten hoogste 25 leden, met dien verstande, dat voor zeer grote ondernemingen bij reglement een hoger aantal dan 25 kan worden vastgesteld. Voorgeschreven is, dat het hoofd of de bestuurder van de onderneming als zodanig voorzitter is van de ondernemingsraad. Daarvoor zijn goede redenen. Wanneer één der arbeidersvertegenwoordigers als voorzitter zou kunnen worden aangewezen, dan zou het karakter van het overleg direct een andere betekenis krijgen. Het is weinig waarschijnlijk, dat de ondernemer dan zelf aanwezig zou zijn. En dat is juist voor het wetslagen van een ondernemingsraad van heel veel belang. Want het aanzien en de betekenis van de Raad worden er door op een hoger niveau gebracht. Bovendien kunnen dan allerlei vragen en opmerkingen direct worden beantwoord, terwijl anders daarvoor eerst instructies moeten worden afgewacht. Voor die gevallen, waarin de ondernemer zelf beslist geen gelegenheid heeft het voorzitterschap op zich te nemen, zal hij zich door een door hem aan te wijzen persoon kun-

nen doen vervangen. Maar dit zal dan wel een leidende figuur moeten zijn.

Een moeilijke vraag betreft de positie, welke de vakverenigingen bij de verkiezing moeten innemen. De opvattingen van de leiding der werkgevers en der arbeiders lopen op dit punt nogal eens uiteen. De werkgevers plegen er op te wijzen, dat in de ondernemingsraad het personeel in zijn geheel moet zijn vertegenwoordigd, zodat ook de ongeorganiseerde arbeiders hun invloed moeten kunnen uitoefenen. Kunnen de ongeorganiseerden geen kandidaten stellen, dan — aldus de werkgevers — wordt eigenlijk een zekere drang op de arbeiders uitgeoefend om zich te organiseren en zulks ligt niet op de weg van de werkgever. De hierna genoemde moeilijkheid spreekt uiteraard het sterkste in die ondernemingen, waar de vakverenigingen weinig of geen leden hebben. Van de zijde van de leiding der arbeiders wijst men er daartegenover op, dat bij een ondernemingsraad altijd het gevaar dreigt, dat deze zich zal gaan bewegen op het terrein der vakvereniging. Jarenlang heeft in de kringen der arbeiders zelfs de vrees bestaan, dat de ondernemingsraad in de handen van de werkgever een middel zou kunnen worden om de arbeiders van de vakvereniging los te weken. Vandaar dat men de vakvereniging het uitsluitend recht wil geven om kandidaten te stellen. Daarbij wordt er dan de aandacht op gevestigd, dat de vakvereniging de draagster der organisatorische gedachte is en dat haar dit een aanspraak geeft op het samenstellen der kandidatenlijsten. Worden kandidatenlijsten van ongeorganiseerden toegelaten, dan — aldus de vrees — wordt de mogelijkheid geopend voor onverantwoordelijke elementen om zowel bij de verkiezingen als in de ondernemingsraad een agitatie te voeren, die het wetslagen van de raad zou bedreigen.

In het buitenland is dit netelige onderwerp niet uniform geregeld, maar er blijkt veelal een zekere voorkeur voor de vakvereniging aanwezig. Ook in het voorontwerp der Commissie is naar een compromis gezocht. Het recht tot kandidaatstelling komt in eerste instantie toe aan de door het betreffende bedrijfschap aangewezen organisaties van werknemers, aldus lezen wij in de Memorie van Toelichting. Artikel 7 van het voorontwerp formuleert deze gedachte nader aldus, dat de leden worden gekozen uit één of meer kandidatenlijsten, telkenmale voor de desbetreffende onderneming opgesteld door de door het bedrijfschap daartoe aangewezen organisaties van werknemers. Indien de samenstelling van het personeel daartoe aanleiding geeft, bepaalt het bedrijfschap, in hoeverre eveneens kandidaten kunnen worden ingediend door een dan tevens vast te stellen aantal werknemers. Zoals men ziet, heeft het voorontwerp in deze een grote verantwoordelijkheid gelegd op het bedrijfsschap, in het vertrouwen, dat werkgevers en arbeiders het daar met elkander eens zullen worden over de praktische toepassing, welke aan de opgestelde algemene richtlijn per bedrijfstak zal moeten worden gegeven.

Tenslotte het belangrijkste punt: de bevoegdheid van de ondernemingsraad. Men zal hierbij goed doen te onderscheiden tussen sociale en economische aangelegenheden. Het sociale terrein omvat de zgn. secundaire arbeidsvoorwaarden, daar de primaire arbeidsvoorwaarden bij de vakverenigingen behoren te liggen. Op dit terrein moeten de arbeiders op voet van gelijkheid met de werkgever onderhandelen. Vandaar dat zij medebeslissen. Anders is de toestand op het economische terrein, waarbij de vragen der eigenlijke bedrijfsleiding direct een rol spelen. Hier is geen pariteit tussen werkgever en arbeiders; hier is geen sprake van medebeslissen, maar alleen van gezamenlijk overleggen, adviseren en uitvoeren. Ik maak deze inleidende opmerking, omdat deze er toe kan bijdragen de betekenis van artikel 3 van het voorontwerp, dat niet lijdt aan overduidelijkheid, beter te verstaan. Het artikel, dat het resultaat is van overleg in De Stichting van de Arbeid, luidt als volgt:

„De ondernemingsraad heeft tot taak, zulks met inachtneming van de door het bedrijf aangegeven grenzen en onder erkenning van de zelfstandige functie van de ondernemer, door overleg inzake toezicht op en uitvoering of regeling van alle aangelegenheden, de onderneming betreffende, welke in verband met derzelve aard en omstandigheden daarvoor in aanmerking komen, en door het bevorderen van een goede verstandhouding en samenwerking in de onderneming, naar verhouding bij te dragen tot een zo goed mogelijk functioneren der onderneming”.

Zoals men ziet bestaat dit artikel uit twee gedeelten. Het tweede deel is duidelijk. Het bepaalt, dat de ondernemingsraad tot taak heeft door het bevorderen van een goede verstandhouding en samenwerking in de onderneming naar vermogen bij te dragen tot een zo goed mogelijk functioneren der onderneming. Het eerste deel geeft tot meer onzekerheid aanleiding. Het onderscheid tussen het sociale en het economische terrein wordt hier niet gemaakt. Wel wordt toegekend de bevoegdheid om te overleggen, toezicht te houden, uit te voeren en te regelen. Maar over welke aangelegenheden deze bevoegdheid zich uitstrekt, is voor discussie vatbaar. Het artikel zegt: „alle aangelegenheden de onderneming betreffende, welke in verband met derzelve aard en omstandigheden daarvoor in aanmerking komen”. Zowel in het buitenland als in het binnenland zijn gegevens beschikbaar, die aanwijzen, wat tot de taak van een ondernemingsraad pleegt te behoren. Hiervan kan gebruik worden gemaakt. Voorts zal het bedrijfchap de taak van de ondernemingsraden in de betrokken bedrijfstak nader moeten begrenzen. De redactie van het artikel laat daarvoor een ruime mate van vrijheid. Maar het feit, dat daarbij uitgegaan wordt van de erkenning van de zelfstandige functie van de ondernemer, toont aan, dat een medebeslissen van de ondernemingsraad in de eigenlijke bedrijfsleiding wordt uitgesloten. Intussen blijkt uit een en ander wel, dat het bedrijfchap bij het vaststellen van de juiste grenzen van de werkring van de ondernemingsraad nog een belangrijke taak heeft.

's-Gravenhage.

Mr Dr A. A. VAN RHIJN.

DE NIEUWE SUBSIDIEPOLITIEK IN BELGIË ¹⁾.

De onafwendbare gevolgen van de oorlog hadden België evenals trouwens de meeste West-Europese landen, aanleiding gegeven om ten gunste van de producten van landbouw en nijverheid een subsidiepolitiek toe te passen.

Na de bevrijding was in dit verband het hoofddoel van de Regering de kosten van levensonderhoud en de lonen op een redelijk peil te houden, rekening houdende met de wisselkoersen. De subsidies werden uiteraard toegekend teneinde de abnormale en tijdelijke prijsstijging tegen te gaan, die sommige factoren van de kostprijs tengevolge van de oorlog hadden ondergaan, zoals bijv. de vrachten en assurantie; voorts moest rekening worden gehouden met de schaarste van sommige producten op de wereldmarkt, de onderproductie op de binnenlandse markt, enz. Het ging erom deze stijgingen van tijdelijke aard niet in het algemene prijspeil te verwerken.

Deze politiek van staatssteun betrof een grote verscheidenheid van zowel inlandse als geïmporteerde grondstoffen en levensmiddelen, vanaf brood en andere uit graan bereide levensmiddelen tot kolen toe, voorts melk, boter, chocolade, vlees, reuzel, sla-olie, margarine, rundvet, aardappelen, kali- en fosfaatmeststoffen.

Men ziet dadelijk uit deze opsomming van artikelen, hoe moeilijk de toepassing en aanpassing van zo'n programma in de strijd tegen de stijging van de levens-

standaard was, maar ook en vooral welke grote budgetaire lasten het zou opleggen. Deze beide overwegingen hebben de Regering van Minister Spaak genoopt de toestand te herzien en vastberaden een stelsel te volgen, waarin subsidies werden afgeschaft en een grotere vrijheid ten aanzien van de prijzen werd gelaten.

Eensdeels zou de handhaving van de indirecte steunmethode, die sinds de bevrijding van het grondgebied bestond, toestanden in het leven roepen, die oneconomisch waren, doordat de prijzen van sommige artikelen kunstmatig op peil werden gehouden, terwijl die prijzen, als ze aan normale economische wetten werden overgelaten, zich wellicht boven de te voren behaalde zouden hebben verheven, evenwel met een minder gevoelige terugslag op de gemeenschap.

Anderdeels mocht de belangrijke invloed van de aan het land opgelegde budgetaire druk niet uit het oog worden verloren.

Deze druk heeft men nooit volkomen nauwkeurig kunnen schatten. De laatste ten deze gedane ramingen stelden, vóór de door de Regering-Spaak genomen beslissing, het globale door de Staat gedragen bedrag der lasten tussen de 13 en 14 milliard francs. Naast een jaarlijks budget van uitgaven (gewone, buitengewone en die, welke uit de oorlog voortvloeien) ten bedrage van 71 milliard francs in 1946, is dit bedrag bovenmatig groot.

In eerste instantie meende de Regering de financiële lasten, aan de subsidiepolitiek verbonden, te moeten verminderen met ten minste 50 pCt. Wij zullen hieronder gelegenheid hebben ons rekenschap te geven van de vrijwel nauwkeurige verwezenlijking dezer verwachtingen.

Wanneer men dit punt van uitgang als juist aanneemt, worden de technici allereerst voor de vraag gesteld de praktische maatregelen aan te geven, die voor een economische operatie van die omvang noodzakelijk zijn. Die kwestie was de volgende: hoe moest de belangrijke prijsstijging, die stellig op een prijsgeven der subsidies moest volgen, worden gecompenseerd voor de gezamenlijke verbruikers, althans voor het sociaal meest gewichtige gedeelte van hen? Om hierin te voorzien, werd, na vele proefnemingen en overwegingen, de verdeling der bevrijding in twee grote categorieën aangenomen: eensdeels de „economisch zwakken”, anderdeels de „economisch sterken”. De eersten werden meer in het bijzonder tegen de verhoging van de levensstandaard beschermd door de toekenning van „compensatietoewijzingen”. De tweede groep werd daarentegen aan eigen middelen overgelaten en moest dus de terugslag van de prijsaanpassing geheel zelf dragen.

Was die aanpassingsbeweging van betekenis? Daarop moet bevestigend worden geantwoord, wanneer men alleen maar kennis neemt van onderstaande gegevens, die door de bevoegde Belgische Departementen worden bijgehouden en die een vergelijking maken tussen de prijzen, geldende gedurende de periode der subsidies en daarna. Deze gegevens hebben betrekking op allerlei gewone verbruiksartikelen.

Artikelen	Oude prijs	Nieuwe prijs	Index nieuwe prijzen op basis 36/38 = 100
	francs	francs	
Brood kg	3	5,70	310
Beschuit kg	17,60	20,60	—
Uit graan bereide levensmiddelen kg	11,70	16,—	235
Reuzel . . . . kg	16,25	28,25	264
Rundvlees kg . . .	50,—	70,—	308
Margarine kg . . .	16,—	20,—	214
Sla-olie liter . . .	19,—	33,—	475
Melk liter	3,85	5,50	360
Roomboter kg . . .	55,—	72,50	300
Chocolade kg . . .	36,—	50,—	278
Zalm $\frac{1}{2}$ kg	13,—	20,—	465

Het bedrag der „compensatietoewijzing”, dat aan de economisch zwakken wordt toegekend om hen in staat te

¹⁾ Vertaald uit de Franse taal (Red.).

stellen in zekere mate de nieuwe vermindering van hun koopkracht op te vangen, is gesteld op 62 francs per maand en per persoon. Waarom dit op het eerste gezicht nogal wonderlijke bedrag van 62 francs per maand? In feite is het het nauwkeurig berekende resultaat van het verschil tussen de oude en de nieuwe prijzen, een verschil, dat het budget van de gemiddelde verbruiker te dragen zal krijgen op basis van de producten en de rantsoenen, zoals die voorkomen op de officiële lijst van de Distributiedienst.

Personen, die de toelage genieten.

Onder refereert aan het „Besluit van de Regent dato 22 Juli 1947, met betrekking tot de toekenning van een compensatie-toewijzing wegens de prijsstijging van sommige producten tengevolge van het vervallen der regeerings-subsidies” kan men de personen, die de genoemde toelage genieten, in grote trekken als volgt aanduiden:

- 1e. alle op arbeidscontract werkende personen (in loondienst);
- 2e. allen, die een werkloosheidsuitkering of maatschappelijke hulp genieten;
- 3e. allen, die in ambtsdienstbetrekking staan, evenals de ambtenaren van de Staat, de provincies, de gemeenten, openbare diensten en de S.N.C.F.B., voorzover het bruto gecumuleerde bedrag van hun salarissen en andere inkomsten, met uitzondering van familie-ondersteuning, de 72.000 francs jaarlijks niet te boven gaat, vermeerderd met 4.000 francs per ten laste komende persoon;
- 4e. aan gepensioneerden van alle categorieën onder dezelfde als sub 3e genoemde voorwaarden;
- 5e. verschillende andere categorieën: verminkten, arbeidsinvaliden, enz.

Men ziet dus reeds bij kennismaking van de hierboven genoemde categorieën, dat vele burgers niet van de compensatiemaatregelen profiteren, namelijk kooplieden, handwerkslieden, landbouwers, renteniers en de vrije beroepen. Het grote argument, dat is aangevoerd voor de uitsluiting van die lagen der bevolking, is het feit, dat het nagenoeg onmogelijk is fiscale controle op hun inkomens uit te oefenen, een factor, die natuurlijk niet kan gelden voor hen, die in loondienst staan, vast salaris verdienen of gepensionneerd zijn.

Dit is de oorzaak van de verdeling van het land in twee streng gescheiden economische groepen, die men, zoals gezegd, de „economisch zwakken” en de „economisch sterken” is gaan noemen. Men ziet dus, dat bestuur en Regering zich slechts hebben laten leiden door motieven, die objectiviteit en doeltreffende controle waarborgen, zulks in tegenstelling met de uitlatingen in een deel der Belgische pers, die hen ervan beschuldigde hun kiezers in het gevele te willen komen. Stellig mag men de verdeling van de bevolking in twee onderling sterk verschillende groepen betreuren, maar toen men eenmaal de compensatietoewijzing als grondbeginsel had aanvaard; moest het aantal van hen, dat er de vruchten van plukte, worden beperkt, wanneer men tenminste het vooropgestelde doel, namelijk een belangrijke budgetaire bezuiniging, wilde bereiken.

De schatting van het aantal ten deze bevoorrecht geschiedde met inachtneming van het aantal ten laste komende personen in de verschillende groepen. Gezien een gebrek aan volledige statistische gegevens, zijn deze cijfers uiteraard onnauwkeurig. Niettemin kan men zich op onderstaande getallen baseren:

1. In loondienst staande personen en ondersteunden ²⁾	2.792.500
2. Gesalarieerden ²⁾	663.750
3. Gepensioneerde en daarmee gelijkgestelde personen ³⁾	900.000
	4.356.250

Men neemt aan, dat na afloop der werkzaamheden ter opheffing van de voedings- en nijverheidssubsidies het oorspronkelijke bedrag ten laste van de Schatkist van 14 milliard francs tot 8,5 milliard francs was teruggebracht. Laatstgenoemd cijfer kan nog zeer belangrijk schijnen, maar het bevat, evenals vroeger, enkele bijzondere uitkeringen of geldelijke steunverleningen, die niet in rechtstreeks verband staan met de prijspolitiek, zoals de voorstellen aan de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (voor een bedrag van ongeveer 3,5 milliard francs) en enige subsidies voor de invoer van kolen en kali- en fosfaatmeststoffen, die nog gehandhaafd bleven.

Volledigheidshalve mogen wij niet vergeten, dat er, behalve de hierboven behandelde compensatietoewijzingen, nog twee andere, gemakkelijker toegankelijke, vormen van steunverlening zijn ingesteld, ten gunste van enkele bijzondere groepen van economisch zwakken, namelijk:

1e. een compensatietoewijzing aan hen, die eertijds melkbonnen kregen, en aan hen, die in het genot waren van extra bonnen voor brood, vlees en margarine (d.w.z. de mijnwerkers en andere arbeiders, die „zwaar werk” in het algemeen verrichtten);

2e. een compensatietoewijzing, die afhankelijk was van de samenstelling van het gezin en ingevolge de stijging der kolonprijzen werd verstrekt. Deze laatste maatregel besloot trouwens al vóór de algemene maatregelen tot intrekking der subsidies werden genomen, daar hij teruggaat tot Maart 1947, een tijdstip, waarop de Regering-Huysmans besloot tot een verhoging van de prijs per ton steenkool, afgehaald aan de mijn.

De administratieve techniek.

De administratieve techniek, die de uitbetaling der toewijzing mogelijk maakt, kan in weinige woorden worden samengevat, althans wat betreft de algemene compensatietoewijzingen, daar het de enige zijn, die de aandacht vragen, wegens het belang van hun economische en sociale terugslag.

Daarin moeten drie fasen worden onderscheiden:

1e. het vaststellen der rechthebbenden: dit gebeurt door middel van een speciaal door belanghebbenden in te vullen formulier, dat wordt gevisieerd en aangevuld door de werkgever of door de ex-werkgever, als het particuliere werknemers betreft, en door de officiële instanties, als het werknemers van openbare diensten betreft.

2e. De toekenning van de toewijzingsbon geschiedt tweemaandelijks door bemiddeling van de gemeenteadministratie en met inachtneming van controlemaatregelen, zoals deze in verschillende bestuurscirculaires zijn voorgeschreven.

3e. De uitbetaling van het bedrag van 62 francs geschiedt, hetzij rechtstreeks door de Posterijen, aan werklozen, arbeiders die over de grens arbeiden, steuntrekkers, gepensioneerden, verminkten, enz., hetzij door tussenkomst van de werkgever voor de in loondienst staande personen en de gesalarieerden ⁴⁾.

Tenslotte volgt er nog een controle a posteriori door samenwerking van de gemeentelijke administratie met die der directe belastingen.

Onnodig hieraan toe te voegen, dat de verschillende fasen in de toepassing van een dergelijk stelsel aanleiding geven tot veel twistgeschrijf, dat echter, naar onze overtuiging, de noodzakelijkheid van het systeem niet kan aantasten.

Invloed van het systeem op de prijzen.

In de loop van dit artikel hebben wij reeds een overzicht gegeven van de algemene invloed, die de politiek tot

²⁾ Bron: het Nationaal Bureau voor Sociale Veiligheid en het Ministerie van Arbeid.

³⁾ Bron: het Ministerie van Arbeid.

⁴⁾ Zie: Belgische Staatscourant van 11 en 12 Augustus 1947.

opheffing der subsidies op de prijzen heeft. Wij herinneren eraan, dat de nieuwe prijzen met ingang van 1 Augustus 1947 van kracht werden. Onder invloed daarvan is de index van de prijzen in de kleinhandel, berekend in 62 centra van het land, van 338 in Juli opgelopen tot 352 in Augustus jl., wat een verhoging betekent van 14 punten (index berekend op basis $36/38 = 100$).

Toch is er, ter nader onderzoek, door de bevoegde Diensten een speciale index vastgesteld, die voor sommige lagen der bevolking rekening houdt met de toekenning van de compensatietoewijzing. Deze index werd dus niet berekend uit de werkelijk op de gewone markt betaalde prijzen, maar uit de prijzen, die verminderd waren met de maandelijkse toelage van 62 francs, als bedoeld in het Besluit van de Regent van 22 Juli 1947. De index der „economisch zwakken”, zoals hij al wordt genoemd, heeft voor Augustus het getal 334 bereikt, wat een vermindering van 4 punten aantoonde op de Juli-basis (338). Het is wel zeker, dat de onderscheiding, die men wil maken tussen enerzijds de index der „gecontroleerde” prijzen voor de „economisch sterken”, en anderzijds de index der „economisch zwakken”, die gebaseerd is op de „officiële” prijzen, verminderd met het maandelijks bedrag van de compensatietoewijzing, zeer spitsvondig is en ongetwijfeld aanleiding zal geven tot heel wat gereedekavel.

Het enige geschikte middel om een juiste controle op de kosten van levensonderhoud te houden, schijnt ons te zijn het vaststellen van een begrotingsindex door middel van nauwkeurige enquêtes, die geregeld worden gehouden in een oordeelkundig gekozen groep van gezinnen, die voldoende representatief moeten worden geacht voor de bevolking in haar geheel. Daar houdt zich thans het *Insoc* mee bezig, het Universitaire Instituut voor Sociale en Economische Voorlichting, onder leiding van prof Jacquemijns. In belangstellende kringen wacht men met ongeduld op de publicatie van de resultaten van dit onderzoek, dat sinds enige weken aan de gang is.

De ervaring is in België nog te kort van duur om over het welslagen een algemeen oordeel uit te spreken. Intussen schijnt het niet te kunnen worden ontkend, dat, welke ook de verklarende index is, waarop gesteund wordt bij het vaststellen der prijsverhoging, de prijzen in het algemeen een aanpassingsbeweging hebben ondergaan, die verhoudingsgewijs duidelijker aan de dag treedt dan het equivalent, dat in toelagen van regeringswege wordt verstrekt. Men denke slechts aan de categorie der niet-begunstigden: vrije beroepen, handwerklieden, sommige kooplieden, die niet in gebreke zullen blijven om de extra-koopkracht, die hun wordt onthouden, op de prijs der door hen aan de gemeenschap gepresteerde diensten te verhalen.

Heeft de ondernomen stap een rechtstreeks aanwijsbare invloed op de lonen en salarissen?

In het algemeen moet deze vraag ontkennend worden beantwoord. De compensatietoewijzingen, zoals zij berekend en verdeeld werden, hadden hoofdzakelijk ten doel de te ver gedreven eisen der vakverenigingen, die een algemene verwarring teweeg hadden kunnen brengen in wat men gewend is te noemen „de prijs- en loonpolitiek”, te verwijderen.

Er is trouwens tot heden nergens geconstateerd, dat de arbeiders welomschreven eisen hadden ten aanzien van lonen of andere arbeidsvoorwaarden, die gegrond waren op de noodzaak het budget van de arbeider aan de nieuwe prijzen aan te passen. De officiële, interdepartementale commissies, die belast waren met het coördineren en onderzoeken van alle aanvragen op dit gebied, hebben sedert begin Augustus geen enkele bijzondere klacht hieromtrent vernomen. De heer Troclet, Minister van Arbeid en van de Sociale Voorzorg, heeft dit standpunt trouwens bevestigd tijdens het onlangs gehouden Congres van de Centrale der Metaalarbeiders, één van de mach-

tigste arbeidersorganisaties in België. Op dit congres heeft hij bevestigd, dat bijna 95 pCt van de aanvragen tot onderzoek der nivellering van de lonen toe te schrijven is aan factoren, die eigen zijn aan de interne structuur der ondernemingen of aan bepaalde gewestelijke toestanden.

Men mag dus, zonder zich te zullen vergissen, aannemen, dat het stelsel der compensatietoewijzingen, zo het al „economisch” het gestelde doel niet altijd zal hebben bereikt, zulks „psychologisch” toch ongetwijfeld wel heeft bewerkstelligd.

Conclusies uit het experiment.

Onze conclusie is in de eerste plaats, dat het systeem zonder de geringste twijfel iets geheel nieuws is. Zoals wij reeds in de aanvang van dit artikel aanstipten, hebben vele landen van West-Europa na de bevrijding en om dezelfde redenen als België, hun toevlucht moeten zoeken tot een stelsel van directe en indirecte subsidies. Alleen heeft België het aangedurfd inzake de industriële en landbouwprijzen een soepeler samenstel van maatregelen in werking te doen treden.

Het daarmee behaalde resultaat is, naar het ons voorkomt, vrij gunstig.

Generlei belangrijke storing kon in de structuur van „prijzen en lonen” van het land worden aangetoond gedurende de om en nabij drie maanden, waarin de maatregel werd toegepast. Een prijsstelsel, dat overeenkomt met de economische werkelijkheid, zowel nationaal als internationaal, gecombineerd met een voldoening schenkend systeem van bevoorrading en een oordeelkundige controle op de markt, blijft, in onze ogen, de enige thans mogelijke garantie voor de financiële en economische stabiliteit van België.

Brussel.

R. MAINGAIN.

FRANKRIJK'S FINANCIËLE POSITIE UIT HET OOGPUNT DER DOLLARBEHOEFTE¹⁾

„Voert een gezonde politiek en ik zal u gezonde financiën geven”. Men heeft vaak herinnerd aan deze woorden van Baron Louis, die belast was met het herstel der Franse financiën na de oorlogen van de Revolutie en van het Keizerrijk²⁾, en die nog heden ten dage toepassing zouden kunnen vinden. En wanneer het inderdaad niet mogelijk is de financiële toestand van Frankrijk thans met voldoening te beschouwen, dan moet de oorzaak daarvan gezocht worden in de politiek labiele staat, waarin het land geraakt is na de bevrijding van zijn grondgebied. Sedert 1944 heeft Frankrijk in een toestand van tijdelijkheid verkeerd en de IVe Republiek, die nog maar nauwelijks gevestigd is, schijnt in het oog van velen reeds te wankelen. In twee jaar tijds zijn de Fransen reeds meer dan 8 maal opgeroepen voor verkiezingen, en thans is er weer sprake van algemene verkiezingen en hervorming van de grondwet. Hoe zou, welke Regering ook, met gezag leiding kunnen geven aan een groot land, wanneer zij zich niet een zekere tijdsduur kan verzekeren? Dit gevoel van onbehaaglijkheid spreekt uit de overheidsfinanciën.

Sedert de bevrijding is in Frankrijk geen enkele begroting tijdig opgemaakt en door het Parlement besproken en deze toestand zal vooreerst wel niet veranderen. Trouwens, de inflatie en de prijsstijging hebben noodzakelijkerwijze een volkomen begrijpelijke sociale onrust

¹⁾ Vertaald uit de Franse taal (Red.).

²⁾ Baron Joseph-Dominique Louis (1755—1837) ontving in 1814 de portefeuille van Financiën van Talleyrand. Toen hij door Lodewijk XVIII op deze post werd gehandhaafd, wist Baron Louis het staatscrediet voor onheilen te bewaren. Hij was 5 maal Minister van Financiën in Frankrijk (1814, 1815, 1819, 1830, 1831). In werkelijkheid moet hij, toen de Schatkist in de grootste moeilijkheden verkeerde, hebben gezegd: „Gouvernez bien et vous ne dépenserez jamais autant d'argent que je pourrai vous en donner” (Red.).

teweeg gebracht, die nu moeilijk te stuiten zal zijn. In Mei en Juni 1947 gingen er 7 miljoen arbeidsdagen verloren, een tijdsduur, die voldoende geweest zou zijn om de gehele stad Caen, die gedurende de landingsoperaties verwoest werd, weer op te bouwen.

Toch heeft deze politieke en sociale onberekenbaarheid de natie niet verhinderd aan het werk te gaan om haar wonden te helen en haar economie op moderne leest te schoeien. Maar na gedurende vier jaren te zijn uitgeput door Duitse plundering en bombardementen, heeft zij behoefte aan grondstoffen en uitrusting, die zij zich alleen in het buitenland en tegen „hard currency” kan verschaffen. Om zich een duidelijk beeld te vormen van wat er nog allemaal gedaan moet worden, moet men zich er rekenschap van geven, dat tegen het eind van 1944 de productie-index teruggevallen was tot 50 pCt van de normale. De verwoestingen en de vorderingen van de vijand hadden het nationale vermogen verminderd met 770 milliard franken (waarde 1938). Rekening houdende met de vermindering der voorraden en de waardevermindering wegens onvoldoende onderhoud, bedroeg het kapitaalverlies 990 milliard franken, terwijl het nationaal vermogen van 1938 om en nabij 1.600 à 2.000 milliard moet hebben bedragen. De „Conseil du Plan de Modernisation et d'Equipement” (het plan Monnet) schatte, dat er 700 milliard franken (1938) nodig zouden zijn om tot een als normaal te beschouwen economische activiteit terug te kunnen keren. Daarvoor waren enorme invoeren noodzakelijk en wel voornamelijk uit de Verenigde Staten. In de navolgende regelen zouden wij de financiële toestand van Frankrijk willen onderzoeken uit het oogpunt van zijn dollarbehoeften.

Het was mogelijk, die kostbare dollars te krijgen uit drie verschillende bronnen: door buitenlandse credietverlening, door het te gelden maken van goud en het tegoed in geld of buitenlandse roerende goederen en tenslotte door de export weer op te nemen en tot een maximum op te voeren. Deze middelen werden inderdaad aangegrepen, en Frankrijk heeft op dit ogenblik reeds meer dan 1.400 locomotieven, 60.000 wagons, 25.000 vrachtauto's, 30.000 tractors, transportvliegtuigen, schepen, kolen, graan, katoen, enz. ontvangen of besteld.

Om deze invoerprogramma's te financieren heeft Frankrijk een aantal overeenkomsten gesloten. Wij denken nu slechts aan die met betrekking tot de Verenigde Staten. Een eerste crediet van 550 miljoen dollar (tegen $2\frac{3}{8}$ pCt) werd verleend op 4 December 1945 door de Export-Import Bank. Op 28 Mei 1946 leende het Amerikaanse Gouvernement 720 miljoen dollar (tegen 2 pCt) en op 15 Juli 1946 stond de Export-Import Bank nog een tranche toe van 650 miljoen dollar (tegen 3 pCt). Daarnaast verkreeg het „Crédit National”, een staatsinstelling belast met de financiering van de industrie, een eerste tranche van 250 miljoen van de 500, die aangevraagd waren en waarvan de aflossing door de Regering was gewaarborgd.

De goudvoorraad van de Banque de France, die in Augustus 1939 2.4 mln kg bedroeg, was teruggelopen tot 707.000 kg in April 1946 en 393.000 kg in October 1947. Hij diende bij het uitbreken der vijandelijkheden voor financiering van wapenleveranties door de Verenigde Staten en Canada; daarna voor de voortzetting van de oorlog. Na de bevrijding zijn er 178.000 kg van gebruikt voor de terugbetaling aan de Nationale Bank van België voor het Belgische goud, dat aan de Banque de France was toevertrouwd en door de Duitsers in beslag genomen.

In Maart 1947 bedroeg Frankrijks bijdrage, die in het Internationale Monetaire Fonds gestort werd, 100 miljoen dollar. Vervolgens zijn er nog 250 miljoen dollar gestort in het Fonds d'Egalisation des Changes. Er zijn nog andere heffingen beraamd, die tenslotte de metaalvoorraad zouden doen dalen tot onder het peil, dat men gewoon-

lijk als het „minimum van veiligheid” beschouwt.

In de zwakke mate, waarin haar dat vergund was, heeft de Franse Regering getracht zich de beschikking te verzekeren over particulier bezit aan vreemde deviezen. De opvordering van de liquide tegoeden heeft circa 200 miljoen dollar opgebracht en het bedrag der aangegeven buitenlandse valuta, die de Regering opgevorderd en ongetwijfeld geheel gebruikt heeft, bedraagt 100 miljoen dollar. Wij zullen hieronder de waarschijnlijke grootte aanduiden van de tegoeden, die nog aan de officiële inbeslagneming ontsnapt.

De derde bron van dollars, waarvan men grote verwachtingen koesterde, is die van de export. In 1943 had het deficit der lopende verrekningen 244 milliard franken bedragen, voortkomende uit 350 milliard uitgaven en 106 milliard ontvangsten. Het bedroeg ongeveer 70 pCt van de uitgaven. Een progressieve vermeerdering van de uitvoer zou dit verschil doen afnemen en het bleek uit de resultaten van het eerste halfjaar 1947, dat het tot 40 pCt gedaald was. In feite is deze gunstige ontwikkeling niet doorgestaan, want sedert Juni zijn de uitvoeren met bijna 28 pCt teruggelopen en het passieve saldo van de handelsbalans kwam op 97 milliard franken. De prijzen zijn in Frankrijk kennelijk te hoog en remmen de uitvoer.

De verkoop in het buitenland is alleen voldoende voor chemische producten (inzonderheid pharmaceutische, glaswerk en spiegelglas en essences) en die van de mijnbouw en de staalindustrie. Voor andere categorieën blijft hij zeer teleurstellend (cognac, wijn, automobielen, textielgoederen, parfumerie, enz.).

Maar juist de verdeling van de export over de monetaire gebieden doet de ernst van de toestand het duidelijkst uitkomen, terwijl de positie der verrekningen ten opzichte van de Europese landen en de Britse Dominions zich op gunstige wijze herstelde. De goederenruil met de dollarzone verergert echter onrustbarend.

Vijftig per cent van de Franse invoer komt uit de Verenigde Staten, terwijl slechts 9 pCt van de uitvoer naar Amerika gaat. Men herinnert zich, dat volgens het exportplan gerekend werd, dat 16 pCt van het totaal van de Franse verkoop voor die zone bestemd was. De verhouding tussen de prijzen, die bij invoer gevraagd worden en bij uitvoer verkregen, heeft een ongunstige verandering ondergaan. De prijzen van grondstoffen en levensmiddelen, die het hoofdbestanddeel van de invoer uitmaken, hebben in verhouding een veel grotere stijging ondergaan dan die van de uit te voeren gefabriceerde artikelen. De internationale markt blijft nog steeds een „sellers' market”, in die mate zelfs, dat de aankoop van grondstoffen, levensmiddelen en uitrusting gedurende het eerste halfjaar 1947 reeds 205 milliard franken beliep, terwijl de totale uitgaven voor het gehele jaar omtrent 360 milliard waren geschat.

Amerika koopt hoe langer hoe minder in Frankrijk, omdat het prijspeil van de Franse producten te hoog is en de Amerikaanse industrie meer en meer aan de binnenlandse vraag voldoet. De Franse behoeften zijn daarnaast toegenomen. Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Het is bekend, dat de recente graanogst catastrofaal laag was tengevolge van de vorst, die de uitzaai, gedurende de herfst van 1946 bewerkstelligd, vernietigde. Daardoor ziet Frankrijk zich genoodzaakt zich buitenslands te voorzien voor ruim 200 miljoen dollar, inplaats van het geraamde bedrag van 30 miljoen.

Eind October is de toestand als volgt. Frankrijk, dat voor het jaar 1947 rekende op de toewijzing van nieuwe credieten uit het buitenland ten bedrage van 600 miljoen dollar, heeft slechts de eerste tranche van 250 miljoen gekregen uit de lening van de Internationale Bank. Daarom zijn sinds enkele weken alle Franse aankopen in de Verenigde Staten stop gezet, behalve van granen, vet en steenkool. Daarbij moet niet uit het oog worden

verloren, dat de thans beschikbare credieten ontoereikend zijn om deze voor het levensonderhoud noodzakelijke aankopen tot aan het einde des jaars te kunnen blijven doen.

Frankrijk leeft in de hoop, dat het Plan Marshall het van Juli 1948 af hulp zal bieden, maar de nood dwingt het om alle redmiddelen te baat te nemen, waardoor de tijd tussen het huidige ogenblik en het eind van het eerste halfjaar 1948 zou kunnen worden overbrugd.

Wanneer de toepassing van het plan om Europa de helpende hand te bieden, afgewacht moet worden zonder tijdelijke credieten, zullen de Franse steden twee dagen van de vier zonder brood moeten leven. Het maandelijks rantsoen van 500 gram vet zal met 35 pCt verminderd moeten worden. Ook de kolentoewijzingen zullen met 20 pCt verminderd moeten worden. Onnodig op de grote gevaren te wijzen, die uit een dergelijke toestand voortvloeien. Talloze werkstakingen en sociale wanordelikheden zullen er stellig het gevolg van zijn.

Zelfs indien de Internationale Bank voldoet aan de tweede vraag om 250 miljoen dollar crediet, en toestaat dat geld te gebruiken voor andere aankopen dan de strikt noodzakelijke uitrusting gedurende het eerste halfjaar 1948, zal de economische activiteit in Frankrijk nog aanzienlijk achteruit gaan. Men meent algemeen, dat 35 pCt van de industriële ondernemingen er door getroffen zouden worden. De vermindering van hun activiteit zou gemiddeld 10 tot 30 pCt bedragen. De katoenindustrie bijvoorbeeld zou haar productie met 60 pCt zien dalen.

Bij de vooruitzichten, die door deze beide even catastrophale oplossingen van het vraagstuk worden geopend, ligt het toch in de rede; tot iedere prijs de huidige activiteit der fabrieken in stand te houden, tot het ogenblik, waarop het Plan Marshall wordt uitgevoerd. Daarom stelt de Franse Regering alles in het werk om een tussentijdse hulp van de Amerikaanse administratie te verkrijgen. De behoeften voor de eerste 6 maanden van het jaar 1948 worden becijferd op 750 miljoen dollar, die als volgt verdeeld zijn (in miljoenen):

Landbouw en levensmiddelenvoorziening	120
Kolen	100
Grondstoffen voor de industrie	320
Frankrijk overzee	100
Scheepsvrachten	110
	<u>750</u>

Aannemende, dat de 250 miljoen van de Internationale Bank zullen worden verkregen, moeten er dus nog 500 miljoen dollar gevonden worden bij de Regering van President Truman, waarbij dan de behoeften voor de laatste maanden van 1947 gevoegd moeten worden.

Om dit doel te bereiken, zijn allerlei specialisten met inspanning van al hun intellectuele vermogens doende hier iets op te vinden. De I.A.R.A. (Inter Allied Reparations Agency) besloot onlangs tot de verdeling van het door de Duitsers gestolen goud. Uit dien hoofde zal Frankrijk 92.000 kg ontvangen van de 198.000, die het ontroofd zijn. Er zijn ook onderhandelingen gaande, waardoor er 30 à 37 miljoen dollar teruggekregen zouden kunnen worden van het goud, dat de Japanners in Indo-China in beslag hadden genomen. Verder tracht Washington de betaling te bespoedigen van een bedrag van ruim 80 miljoen dollar ter dekking van de kosten voor het verblijf van Amerikaanse troepen in Frankrijk en Noord-Afrika.

De heer Lovett, onder staatssecretaris der Verenigde Staten, heeft op een persconferentie verklaard, dat de Commodity Credit Corporation een deel van zijn gelden zou kunnen gebruiken voor de aankoop van granen ten gunste van Frankrijk en Italië. Tenslotte zou de Export-Import Bank ongetwijfeld voor het eind van het jaar nieuwe credieten toestaan.

De moeilijkheden, waar Frankrijk mee te kampen

heeft, kunnen voor een groot deel worden verklaard door de verwoestingen tengevolge van de oorlogshandelingen en zijn dus het gevolg van een duidelijke verarming. Maar een onderzoek brengt ook aan het licht, dat zij veroorzaakt zijn door de ten opzichte van de bespaarde gelden gevolgde politiek. Het gebrek aan vertrouwen, dat het gevolg was van de vaak onvoldoende voorbereide maatregelen, die er sedert de bevrijding zijn genomen, leidde bij de particulieren tot een sterke neiging tot oppotten en het is paradoxaal en ergerlijk, dat de Franse Regering in Amerika de hand moet gaan ophouden, terwijl haar eigen onderdanen rijk genoeg zijn om alle invoerprogramma's te financieren.

In de aanvang van dit artikel hebben wij het Franse particuliere tegoed, dat in het buitenland is weggemoffeld, reeds aangestipt. Dit is voornamelijk samengesteld uit tegoeden, die in Zwitserland of in andere vreemde landen worden bewaard in Zwitserse dossiers. De eigenaars rekenden, om niet aan hun verplichtingen te behoeven te voldoen, op de door de Zwitserse Regering voorgestane politiek zich niet te lenen voor internationale samenwerking, die ten doel heeft kapitalen op te sporen, die om fiscale of andere redenen ondergedoken zijn. Zo werden er op een totaal van meer dan een miljard dollar, dat stellig in de Verenigde Staten verborgen is en waarvan de Amerikaanse Regering wel enigszins op de hoogte is, niet meer dan 190 miljoen bij het Franse Ministerie van Financiën aangegeven. De argumenten, die de Franse onderhandelaars kunnen aanvoeren om de anonimiteit op te heffen, die deze tegoeden dekt, zijn gemakkelijk te begrijpen.

Trouwens, het particuliere oppotten van dollars in biljetten, en goud in geld of staven, dat reeds in 1936 een aanvang nam en zich sedertdien voortdurend heeft uitgebreid, heeft stellig belangrijke proporties aangenomen. Betrouwbare ramingen stellen de waarde der biljetten op ongeveer een miljard dollar. Wat het goud betreft, dacht President Leon Blum, dat het wel vier of vijf miljard dollar zou bedragen, dat wil dus zeggen een waarde, die de goudvoorraad van de Banque de France van vóór 1914 overschrijdt. De bronnen, waaruit deze oppotters putten, zijn velerlei. Men kan wel aannemen, dat het grootste gedeelte van het goud, dat door de Zwitserse Nationale Bank verkocht is, tenslotte door Fransen is opgekocht. Twee derden van de uit het toerisme voortvloeiende deviezen komen op de zwarte markt. De Staat ontvangt slechts een deel van de door export verkregen deviezen. Gezien het belangrijke verschil, dat er bestaat tussen de vrije koers en de officiële notering der deviezen, hebben de exporteurs er belang bij hun deviezen niet te doen repariëren. Zij hebben het recht om er tot 10 pCt van te bewaren om hun reclamekosten te dekken, maar in feite is het een veel hoger percentage, dat niet naar het lang terugkomt en dat algemeen op 20 à 15 pCt wordt geschat.

De toestand in Frankrijk moet dus niet met overdreven pessimisme onder het oog worden gezien. In het verwoeste Europa neemt Frankrijk nog een bevoorrechte positie in. Sedert twee jaar is het weer energiek aan het werk gegaan en in Mei 1947 was de index van zijn industriële productie 106 pCt van 1938. De onlangs gehouden gemeenteraadsverkiezingen leveren het bewijs, dat het land niet rijp was voor communistische dictatuur en er sterk naar verlangde geregeerd te worden. Dit is een niet te veronachtzamen factor, want nu de publieke opinie zich zo krachtig teweel stelt tegenover het communistische gevaar, mag men wel verwachten, dat de Verenigde Staten des te gereeder hulp zullen willen bieden. Franse arbeid en Frans goud bieden de mogelijkheid om de oude welstand in enkele jaren te herstellen. De taak van het Ministerie van Financiën, om de stabiliteit van het geld te herstellen, zal zwaar zijn. Maar, nogmaals,

het gezegde van Baron Louis wordt een imperatief: „Voert een gezonde politiek en ik zal u gezonde financiën geven”.

PARIJS.

Dr EDOUARD SCHLOESING.

OM PERZIË'S PETROLEUMRIJKDOMMEN.

Rusland zet Perzië onder druk.

Het is aan geen twijfel onderhevig, dat het naar petroleum dorstende Rusland in de eerste helft van 1946 in Iran een zeer sterke positie heeft ingenomen. Dat was vóórdat Amerika, dat evenzeer petroleumconcessies buiten de eigen grenzen najaagt, zich in het Nabije Oosten zózeer op de voorgrond had geplaatst als dit thans het geval is geworden.

Omtrent de zeer actieve rol, welke de Sowjet-Unie op politiek en op economisch terrein in Iran heeft gespeeld, hetgeen er zelfs toe heeft geleid, dat op een bepaald ogenblik de tussenkomst van de Veiligheidsraad door de Perzische Regering werd ingeroepen, vernemen wij uit het in 1946 verschenen boekje „Politieke Kroniek. Na München 1938: Londen '46” van de hand van Johan Gemmink enkele interessante bijzonderheden.

Zo herinnert hij er o.a. aan, dat op 19 Januari 1942 een Engels-Russisch-Perzisch verdrag is gesloten om in de toevoer naar Rusland via de Perzische Golf en Perzië te kunnen voorzien. De bescherming van deze verbindingslijn zou in Zuid-Perzië door Engelse en Amerikaanse troepen, in Noord-Perzië door Russische troepen worden verzorgd.

De geallieerden verkregen van Perzië toestemming deze gebieden militair te bezetten, waarbij zij echter de verplichting op zich namen het Perzische grondgebied uiterlijk zes maanden na het einde der vijandelijkheden wederom te zullen ontruimen.

Toch hield Rusland Noord-Perzië na het verstrijken van het vastgestelde tijdstip bezet en richtte er zijn politiek op, elke invloed van de Centrale Perzische Regering in de vijf Noordelijke provinciën te doen verdwijnen. Azerbeidsjan ging zelfs zó ver, dat het zich onder Russische aandrang onafhankelijk verklaarde, en toen van uit de Perzische hoofdstad troepen werden gezonden om orde en rust in dit gebied te herstellen, werd hun door de Russische bezettingslegers de doortocht geweigerd. Ook in andere delen van Perzië braken politieke onlusten uit, waaraan het optreden van Sowjet-agenten blijkbaar niet vreemd was, en dat alles leidde er tenslotte toe, dat op 15 Januari 1946 een klacht bij de Veiligheidsraad werd ingediend.

Nog verdient vermelding, dat in het najaar 1944 Rusland een handelscommissie naar Teheran had gezonden ter verkrijging van olieconcessies voor het gehele door Rusland bezette, Noordelijk deel van Perzië. Deze werden echter geweigerd met de motivering, dat tijdens de oorlog geen concessies zouden worden verstrekt.

Over het optreden van de Veiligheidsraad in deze gelegenheid is de heer Gemmink wel zeer slecht te spreken.

Perzië en Rusland moesten het samen maar zien eens te worden. Wel zou de Veiligheidsraad van de stand en het resultaat der te voeren onderhandelingen op de hoogte moeten worden gehouden, terwijl hij zich het recht voorbehield de behandeling van het conflict eventueel weer op te nemen.

Wederom hebben de democratieën gefaald, lezen wij vervolgens op blz. 202. Ditmaal zelfs ernstiger dan in 1938, toen tenminste nog het besef van het falen werd erkend en getracht werd de gevolgen voor de toekomst op te heffen.

In deze stemming komt de schrijver ertoe Rusland het voeren ener „afpersingspolitiek” ten laste te leggen. Het liet zelfs zijn troepen oprukken tot op een afstand van 35 km van de Perzische hoofdstad; terwijl protestnota's van Engeland en Amerika onbeantwoord bleven.

Eerst begin Mei 1946 verlieten de Russische troepen het land. in plaats van 2 Maart 1946.

Maar toen was het doel der Sowjet-heersers bereikt. Op 5 April 1946 was nl. een Russisch-Perzisch verdrag getekend, waarbij Rusland de beschikking verkreeg over de Noord-Perzische olierijkdommen. Als tegenprestatie zou Azerbeidsjan weer een Perzische provincie worden. Doch de onderhandelingen daarover liepen op niets uit.

Perzië stelt zich te weer.

Het zag er inderdaad in April 1946 niet al te fraai uit, doch in een beschouwing in het „Algemeen Handelsblad” van 31 December 1946 onder de titel „Goed werk der V. N.”, kon over het Russisch-Perzische conflict worden medegedeeld, dat de Perzische premier de hem door Rusland opgedrongen Ministers uit de Toedeh- (Volks-) partij had ter zijde gesteld en Azerbeidsjan in het begin van December 1946 door Perzische troepen was bezet. „De positie der Russen” — zo luidde de conclusie van de overzichtschrijver — „is hierdoor zeker verzwakt”.

Dit oordeel stemt geheel overeen met dat van Dr Henriette Boas, zoals het in haar in 1947 verschenen boek „Het Midden-Oosten in overgang” tot uitdrukking wordt gebracht.

Ook zij laat uitkomen, dat de Russische invloed, begin 1946, in Perzië sterk was. In de Perzische grensprovincie Azerbeidsjan was de pro-Russische Toedeh-partij van Pishvari — later „nationaal-democratische” partij genoemd — aan het bewind gekomen.

In Maart 1946 tekende de premier Guavam es Sultaneh tijdens zijn bezoek aan Moskou een overeenkomst met Rusland, waarbij dit land een petroleumconcessie zou krijgen in Noord-Perzië, mits althans de Perzische Majlis (Parlement) haar toestemming gaf. De Russische troepen bleven echter op Perzisch grondgebied, ook na de voor hun evacuatie vastgestelde datum. Later trok Rusland ze evenwel toch terug.

In December 1946 werd de Regering-Pishvari in Azerbeidsjan door Perzische regeringstroepen ten val gebracht; haar leden namen de wijk naar het bevriende Rusland. Het wordt — aldus de schrijfster — onwaarschijnlijk geacht, dat de nieuwe Majlis het Perzisch-Russische petroleumverdrag zal ratificeren.

Dr Henriette Boas heeft gelijk gekregen getuige de scherpe nota's, welke de Sowjet-Unie in Augustus en in September 1947 tot de Perzische Regering heeft gericht, waarin Perzië werd beschuldigd van terugkeer tot de politiek van vijandschap en discriminatie tegenover de Sowjet-Unie en van schending van de Sowjet-Perzische overeenkomst over de vorming van een Sowjet-Russisch-Perzische oliemaatschappij.

Het Russische blad de „Prawda” schreef in dit verband, dat afwijzing van de Russisch-Perzische olie-overeenkomst gevaarlijk zou zijn voor Perzië, maar Sultaneh, de Perzische premier, reageerde daarop prompt met te zeggen, dat de voorstellen der Sowjet-Unie onaanvaardbaar zijn voor Perzië en dat hij ze niet voor het Parlement wenste te verdedigen.

Hij voelde zich sterk door de door Amerika toegezegde steun „bij de verdediging der Perzische hulpbronnen”.

* * *

De Russische drijfveren.

Er moet Rusland blijkbaar toch wel zeer veel aan gelegen zijn om met Perzië ten aanzien der veelbesproken petroleumconcessies tot overeenstemming te geraken, waarbij wij nu maar willen zwijgen over de eigenaardige methoden, waarvan het zich in deze meent te mogen bedienen.

De ironie van het lot wil, dat Rusland er achteraf wel veel spijt van moet hebben, dat het in 1921, om Engeland in moeilijkheden te brengen, een verdrag heeft ondertekend, waarbij het alle particuliere en officiële economische rechten in Iran aan dit land afstond, bijv. Russische wegen

en spoorwegen op Iraans grondgebied, *olieconcessies*, telegraaf- en telefoonlijnen, haveninstallaties, een Russische bank enz. Alleen moest Iran de verplichting op zich nemen de vroegere Russische petroleumconcessies niet aan andere buitenlandse belanghebbenden te verkopen.

Rusland heeft momenteel zware zorgen wat zijn petroleumvoorziening betreft. De productie was in 1940 31 miljoen ton (1944: 23 miljoen ton; 1945: 25 miljoen ton), terwijl volgens het vijfjarenplan reeds voor 1942 op een productie van 42 miljoen ton was gerekend.

De verwoestingen in de olievelden van Maikop en Grosny hebben ernstiger gevolgen gehad dan aanvankelijk was gedacht, terwijl het gebrek aan machines, installaties en geschoolde krachten de productie in het Bakoe-gebied heeft doen dalen en de ontwikkeling van het zgn. Tweede Bakoe in het Oeralgebied heeft vertraagd.

Het nieuwe vijfjarenplan rekent voor 1950 op een productie van 35,4 miljoen ton of slechts 14 pCt meer dan over 1940, terwijl de productie van automobielen, tractors en andere artikelen met 240 pCt, 260 pCt en 50 pCt zal worden verhoogd.

Rusland kan bij lange na niet in eigen petroleumbehoefte voorzien (zijn verbruik wordt op niet minder dan 60 miljoen ton per jaar geschat) en dit verklaart zijn uiterst agressieve politiek in Oost-Europa, waar het de Roemeense, de Hongaarse en de Oostenrijkse petroleumindustrieën, in feite heeft genaast. Ook de annexatie van een deel van Polen vindt hierin zijn verklaring.

Men zegt, dat West-Europa en Amerika in deze industrieën, welke voortreffelijk functioneerden, niet minder dan £ 100 miljoen hebben geïnvesteerd.

In Noord-Perzië moet alles nog op gang worden gebracht en Rusland heeft nu reeds met gebrek aan werktuigen en deskundig technisch personeel te worstelen, zodat niet te verwachten valt dat het in de eerstkomende jaren de exploitatie der Perzische petroleumvelden met kracht ter hand zal kunnen gaan nemen. Het is waarschijnlijker — zo zegt E. M. Friedwald in *La France Libre* (1946) — dat de Russische eisen in Noord-Perzië berusten op politieke overwegingen, en wel in het bijzonder op vrees voor een Britse of Amerikaanse penetratie in een gebied, dat de toegangswegen tot Bakoe beheerst, en dat dus voor Rusland van vitaal belang is. Dat wil echter niet zeggen, dat het Russische verlangen om zelf de olievelden van Noord-Perzië te exploiteren, hierbij niet een veel grotere rol speelt dan nu het geval schijnt te zijn.

De hier aangeduide vrees van Rusland voor het verlies van Bakoe is allerminst denkbeeldig. De Engelsen zijn er tijdens de vorige wereldoorlog tweemaal heer en meester geweest.

De Kaukasisch-Kaspische olievelden, waaraan laatstelijk de Russische belangen in die van Azerbeïdsjan zijn toegevoegd, liggen alle aan de Zuidergrens van het onmetelijke Russische Rijk en vormen daarvan, om een term van Churchill te bezigen, het kwetsbare weke onderlijf (Haagse Post, 21. September, 1946).

Wat dat wil zeggen in een tijd van snelle vliegtuigen met grote radius, om niet te spreken van atoombommen, vereist geen toelichting.

„Ontreddering der velden van Bakoe, en Maikop zou Ruslands „zenuwen van de oorlog”, die tegenwoordig olie heten, geheel verlammen”.

En toch houdt Rusland tegenover Perzië voet bij stuk, zendt het boze nota's naar Teheran en laat het de „Prawda” schrijven, dat afwijzing van de Russisch-Perzische olie-overeenkomst gevaarlijk zou zijn voor Perzië.

Kan een conflict worden vermeden?

Is er wellicht een internationale regeling tussen de machthebbers op petroleumgebied op komst? Er zijn immers ook reeds onderhandelingen gaande (volgens de N. R. C. tenminste) tussen Moskou en Washington over een generaal accoord!

Wij dienen dit af te wachten, maar willen toch op een merkwaardige omstandigheid de aandacht vestigen. Op 11 en 12 Augustus van dit jaar heeft te Lake Success de Economische en Sociale Raad vergaderd ter behandeling van een voorstel van de Internationale Coöperatieve Beweging, om het beheer en de exploitatie van petroleumbronnen onder controle te brengen van de Verenigde Naties.

Het werd verworpen met 8 stemmen tegen 2 en 8 othoudingen. Rusland behoorde met Amerika en Engeland onder de tegenstemmers. De woordvoerders der Amerikanen en Engelsen wilden principieel van een zodanige controle niets weten.

Toch stemde Rusland braaf mee, met deze kapitalistische voorvechters, tegen internationale controle inzake de petroleumwinning en -exploitatie, welke in het verleden zoveel onheil hebben aangericht en nog altijd gevaarlijke tendenties vertonen!

Haarlem

F. S. NOORDHOFF

Naschrift.

Inmiddels heeft het Iraanse Parlement in deze zeer dringende aangelegenheid een beslissing genomen, welke voor de Sowjet-Unie hoogst ongunstig is uitgevallen.

Als reactie erop komt uit Moskou de mededeling, dat men er aan denkt, het in bewaring gegeven goud van Iran te confiskeren, terwijl er verder geruchten gaan inzake troepenconcentratie van Sowjetzijde aan de Russisch-Perzische grens.

De betekenis van deze reactie van de zijde der Moskouse machthebbers valt niet te onderschatten.

Toch achten wij in deze van nog groter belang, dat Engeland de Perzische Regering thans opnieuw heeft geadviseerd, om „de deur open te houden voor verdere onderhandelingen met de Sowjet-Unie inzake de Persisch-Russische olie-overeenkomst”.

De Britse diplomaten kennen de knepen van het politieke spel, zoals het in het Nabije Oosten wordt gespeeld („Iran: brandpunt van intriges”, was het opschrift van een artikel in het „Algemeen Handelsblad” van 25 September 1947) en zij geven er zich verder terdege rekenschap van, dat de Sowjetpropaganda een vruchtbaar werkterrein zal kunnen vinden in de door Engeland beheerste petroleumgebieden van Zuid Perzië.

„The Times” (Londen) wees hier reeds op in een op 30 Juli 1946 verschenen artikel, waarin o.a. werd gezegd, dat „bij de tegenwoordige houding der (sterk in aantal toegenomen) Perzische arbeiders de Russische invloed een grote rol speelt”.

Maar ook kunnen de Britten het in wezen moeilijk verkroppen, dat Amerika zoveel stem in het kapittel heeft gekregen.

F. S. N.

HET „MARSHALL PLAN” EN DE VOLKSHUISHOUDING DER VERENIGDE STATEN.

Op 22 Juni 1947, direct na de eerste officiële suggesties omtrent een „Marshall Plan”, is door President Truman aan een drietal studiegroepen de opdracht verstrekt de invloed van een grootscheepse buitenlandse hulpverlening op de Amerikaanse volkshuishouding te analyseren. De eerste groep, onder voorzitterschap van „Secretary of the Interior” Krug, bestond uit ambtelijke specialisten en had tot taak de mogelijkheid van een hulpactie te beoordelen in het licht van de beschikbare nationale hulpbronnen. De tweede commissie, bestaande uit de leden van de „Council of Economic Advisers of the President”, onder voorzitterschap van Edwin G. Nourse, kreeg de opdracht de gevolgen voor de Amerikaanse volkshuishouding te beoordelen voor wat betreft productie-, consumptie- en prijsniveaux. De derde groep,

onder „Secretary of Commerce” W. Averill Harriman, was samengesteld uit prominente vertegenwoordigers van bedrijfsleven, vakverenigingen en wetenschap, en had tot taak tot een conclusie te komen t.a.v. de grootte en de aard van de buitenlandse hulp, die de Verenigde Staten zouden kunnen en moeten bieden („could safely and wisely extend”). Het rapport van de Harrimangroep zou te dien einde gebruik maken van de conclusies der beide eerstgenoemde studiegroepen en die van het rapport der Parijse „Marshall Plan Commissie”.

Nu de rapporten der drie studiegroepen zijn gepubliceerd en de basis zullen vormen voor het inmiddels officieel in European Recovery Program (E.R.P.) herdoopte „Marshall Plan”, zoals dat op 17 November a.s. aan de bijzondere zitting van het Congres is voorgelegd, komt het mij interessant voor om op de Amerikaanse kant van het programma van buitenlandse hulpverlening wat nader in te gaan, en daartoe een kort overzicht te geven van de rapporten der eerste twee studiegroepen, die aan het meer direct op de politieke beslissingen gerichte en ook de Europese behoeften omvattende Harriman-rapport¹⁾ ten grondslag liggen.

Het Krug-rapport.

Het „Krug Report”²⁾ behandelt de vraag, of de Amerikaanse economie een uitgebreid programma van hulp aan het buitenland (gedacht is aan een programma van \$ 20 milliard voor 5 jaar) fysiek kan verdragen. In feite tracht het daarom antwoord te geven op de volgende drie vragen:

1. Kan het exportpeil van de eerste helft van 1947 voor een aantal dringend nodige goederen gedurende de komende vijf jaar worden gehandhaafd of vergroot zonder dat de essentiële behoeften van Amerikaanse consumenten en producenten onbevredigd blijven?

2. Leidt handhaving of vergroting van dit exportpeil tot een met het oog op de toekomst onverantwoordelijke uitputting van natuurlijke hulpbronnen?

3. Welke speciale maatregelen zouden nodig zijn om bepaalde gewenste exporten mogelijk te maken zonder de Amerikaanse consumptie en natuurlijke hulpbronnen overmatig te schaden?

Deze vragen worden allereerst gesteld en beantwoord met het oog op beschikbare arbeidskrachten, krachtbronnen en transportmiddelen, waarbij de conclusie wordt bereikt, dat zich slechts op het gebied van het binnenlands vervoer van goederen bepaalde moeilijkheden (gebrek aan spoorwegwagons) zullen doen gevoelen.

Vervolgens wordt de analyse gericht op de beschikbaar-

heid van bepaalde individuele goederen, waarbij zeer sterk in details wordt gedaan. De conclusies zijn diengevolge moeilijk in enige woorden weer te geven. Optimistisch wordt de positie beoordeeld van graan (bij normale weersomstandigheden), steenkool, sommige machinerieën en rubberproducten. Bepaald onmogelijk zal het zijn aan alle behoeften te voldoen t.a.v. staal, petroleumproducten en hout, terwijl in de eerste tijd de buitenlandse vraag naar elektrische, mijn- en textielmachines de beschikbare hoeveelheid zal overtreffen. T.a.v. het tarwe-areaal en de petroleum- en houtvoorraden worden bepaalde conserveringsmaatregelen noodzakelijk geacht om rooibouw te voorkomen.

De algemene conclusie luidt, dat de V. S., behoudens voor wat betreft bepaalde goederen, fysiek zeker in staat zijn een programma van buitenlandse hulpverlening van \$ 20 milliard over 5 jaar ten uitvoer te brengen, maar dat tegelijkertijd een „adequate conservation program” nodig zal zijn.

Het Nourse-rapport.

Uit algemeen economisch standpunt veel interessanter is het Nourse-rapport³⁾.

Dit rapport begint met een analyse van de buitenlandse handel van de V. S. sinds het eind van de oorlog. Een globaal overzicht van die handelsbeweging en de manier waarop het exportsurplus is gefinancierd, biedt de onderstaande tabel, die uit verschillende in het rapport voorkomende tabellen is samengesteld.

Vervolgens wordt onderzocht of de grote exporten de beschikbare goederenhoeveelheid in het eigen land overmatig hebben verminderd en hoe groot de opwaartse druk op het binnenlands prijsniveau is geweest. Het deel van het bruto nationaal product, dat (na aftrek van exportsaldo en militaire behoeften) voor civiele doeleinden overbleef, bedroeg 97 pCt in 1939, 88 pCt in 1946 en 90 pCt in de eerste helft van 1947. Een tweede aanwijzing, dat de Amerikaanse economie het hoge exportpeil gemakkelijk heeft kunnen dragen, wordt geput uit cijfers over het verbruik van de belangrijkste voedingsmiddelen per hoofd van de bevolking. Het blijkt, dat de Amerikaanse consument 23 pCt meer vlees, 27 pCt meer eieren, 19 pCt meer melk, 7 pCt meer verse vruchten en 11 pCt meer verse groenten verbruikt dan in de periode 1935-1939 en dat de grote exporten hem derhalve niet hebben verhinderd om belangrijk meer te eten dan voor de oorlog.

Een vergelijking van het verloop van nationaal product, exportsurplus en prijsniveaux na de oorlog en een aantal andere gegevens leidt tot de conclusie, dat het hoge exportpeil in het algemeen slechts in geringe mate

³⁾ „The impact of Foreign Aid upon the Domestic Economic”, Council of Economic Advisers, Washington D. C., October 28, 1947, mimeographed, 112 pages.

De Amerikaanse handelsbeweging en de financiering van het exportsurplus (milliarden dollars; cijfers op jaarbasis).

Periode	Exporten van goederen en diensten ¹⁾	Importen van goederen en diensten ²⁾	Exportsurplus	Financiering van het exportsurplus door			
				Amerikaanse Regering ³⁾ (netto)	Netto buitenlandse desinvestering (netto)	Particuliere giften en transfers (netto)	Andere financieringsmiddelen ⁴⁾ (netto)
Gemiddelde 1936—1938	4,1	3,6	0,5	—	1,1	0,2	—0,8
1945:							
3e kwartaal	13,8	8,3	5,5	6,5	—2,2	0,4	0,8
4e kwartaal	13,0	6,9	6,1	5,3	—1,0	0,5	1,3
1946:							
1e kwartaal	14,3	7,2	7,1	5,0	0,9	0,6	0,6
2e kwartaal	16,4	6,5	9,9	6,5	2,1	0,7	0,6
3e kwartaal	15,0	7,1	7,9	5,8	0,8	0,6	0,7
4e kwartaal	15,3	7,6	7,7	4,2	3,4	0,7	—0,6
1947:							
1e kwartaal	18,7	8,0	10,7	5,3	4,6	0,6	0,2
2e kwartaal	21,0	8,0	13,0	7,1	4,6	0,7	0,6
3e kwartaal ¹⁾	18,3	8,0	10,3	7,8	1,0	0,5	1,0

¹⁾ Voorlopige cijfers.

²⁾ Incl. inkomsten uit beleggingen.

³⁾ Excl. contributie IBRD en IMF.

⁴⁾ Bevat leningen IBRD en IMF, particuliere investeringen en emissies.

van invloed is geweest op de opwaartse beweging van het prijsniveau. Een uitzondering wordt echter gemaakt voor de prijsstijging van granen, waarop de buitenlandse aankopen (naast de bijzonder grote binnenlandse vraag en de slechte oogsten) zeker een belangrijke invloed hebben gehad.

Vervolgens wordt nagegaan op een hoe groot export-surplus gerekend zou mogen worden, indien geen speciaal programma voor buitenlandse hulpverlening zou worden uitgevoerd. In dat geval zouden toekomstige exporten slechts gefinancierd kunnen worden met:

1. het resterende deel van reeds door de Amerikaanse Regering beschikbaar gestelde leningen en giften,
2. de leningen van IBRD en IMF,
3. goud- en dollarreserves, en
4. particuliere investeringen, giften en andere transfers.

Ofschoon het totaal van deze bronnen (en speciaal van die onder 3), niet onaanzienlijk is, doet zich het geval voor, dat slechts een klein deel ervan in handen is van die landen, die in de naaste toekomst de grootste behoefte aan Amerikaanse goederen zullen hebben. Het Rapport schat, dat het jaarlijkse exportniveau, dat \$ 21 milliard bedroeg in het tweede kwartaal van 1947, zou moeten teruglopen tot \$ 13 milliard in de tweede helft van 1948, en het exportsurplus van ongeveer \$ 13 milliard tot ongeveer \$ 5 milliard.

Zou daarentegen een buitenlandse hulp ter grootte van het door de Parijse commissie nodig geachte bedrag worden verleend, dan zou in het eerste jaar maximaal een exportpeil van \$ 20 milliard en een exportsurplus van \$ 12 milliard verwacht mogen worden (aannemend, dat het tegenwoordige importpeil van ongeveer \$ 8 milliard gehandhaafd wordt). Deze maximumbedragen liggen nog onder die, welke in het tweede kwartaal van 1947 bereikt zijn. Tegelijkertijd zal het nationale product gedurende de komende jaren nog belangrijk stijgen vanwege de \$ 40 milliard aan investeringen, die in de eerstvolgende jaren beschikbaar zullen komen, de normale toeneming van de werkende bevolking met 500.000 arbeiders per jaar en de abnormale toeneming met veteranen, die hun opleidingsperiode hebben voltooid.

Het Rapport komt daarom tot de conclusie, dat elk practisch in aanmerking komend programma voor buitenlandse hulpverlening, zelfs in het eerste jaar, een kleiner deel van het nationaal product voor buitenlands gebruik zal opeisen dan het geval was in het tweede kwartaal van 1947. Niettemin zal ermee rekening gehouden moeten worden, dat een aantal specifieke en tijdelijke factoren een opwaartse druk op het prijsniveau dreigen te bewerkstelligen, die met een anti-inflatoire politiek bestreden zal moeten worden.

Het Rapport gaat vervolgens in op de positie van die goederen, waarvan de buitenlandse vraag niet zonder bijzondere maatregelen bevredigd zal kunnen worden, zoals granen (waar een verdere opwaartse druk op het prijsniveau verwacht zou moeten worden, met als gevolg een verhoging van de kosten van levensonderhoud en een vermindering van de effectiviteit der buitenlandse hulp), staal (waar binnenlandse factoren in eerste instantie voor de recente prijsverhogingen verantwoordelijk zijn) en machinerieën (waar een prioriteitensysteem voor de buitenlandse vraag ontworpen zal moeten worden).

Wat de fiscale aspecten van een hulpverleningsprogramma betreft, is het rapport van mening, dat het programma uit belastingontvangsten zal moeten worden gefinancierd om inflationistische tendenzen te vermijden en dat handhaving van de tegenwoordige belastingtarieven het mogelijk zal maken om het programma uit te voeren en een zekere hoeveelheid staatsschuld af te lossen.

Het Rapport houdt zich tenslotte bezig met een aantal belangrijke „long-range”-aspecten van de buitenlandse hulpverlening. Enige daarvan wil ik hier in het kort nog even vermelden. Allereerst wordt de stelling geponeerd,

dat een nieuw hulpverleningsprogramma op de duur ten zeerste tot de voorspoed van de V. S. zal bijdragen, omdat Europa niet zal worden gedrongen in de richting van nieuwe (minder efficiënte) soorten van productie, van een autarkische heroriëntatie van zijn handel en van nieuwe nog stringenter deviezenbepalingen. In zoverre kan een dergelijk programma een bijdrage zijn tot het verwezenlijken van een zodanig economisch systeem als in het Charter van de ITO en van de Bretton Woods instituten is uitgestippeld.

Ten tweede is er de vraag of de hulpverlening moet geschieden in de vorm van leningen of van giften. Deze vraag is niet van onmiddellijk belang, aldus het rapport, maar op de duur ontstaat in het eerste geval het probleem van de terugbetaling en „there seems to be no method by which the future ability of Europe to repay loans, or the readiness of the U.S. to receive goods and services can be appraised at the present time”.

Het rapport doet de suggestie aan de hand om de meest dringende lopende behoeften (voedsel, brandstoffen, meststoffen) zonder betaling ter beschikking te stellen, waardoor voor de steunbehoevende landen de mogelijkheid verdere leningen van de Internationale Bank en van particulier kapitaal te verkrijgen, zou worden vergroot.

Tenslotte legt het Rapport er nog eens de nadruk op, dat maatregelen ter bestrijding van partiële schaarste en prijsstijgingen niet zullen kunnen uitblijven, ook al zal het niet noodzakelijk zijn het stelsel van diepgaande reguleringen uit de oorlogstijd te doen herleven. Ten eerste zullen verspilling en inefficiënt gebruik van schaarse goederen moeten worden vermeden door een stelsel van reserveringen voor binnenlands gebruik en voortgezette exportcontrole. Ten tweede zal speculatie in schaarse goederen voorkomen dienen te worden. Ten derde zal een consequente algemene anti-inflatoire politiek moeten worden gevoerd, waartoe het nodig zal zijn:

1. de huidige belastingtarieven te handhaven,
2. de overheidsuitgaven tot het uiterste te beperken,
3. de besparingen te stimuleren, en
4. de regeringsbevoegdheden tot het in de hand houden van de creditexpansie te vergroten.

Washington D. C.

A. PFEIFER.

BOEKBESPREKING.

Dr A. Kraal, Gedoofde Vuren. Economische beschouwingen over stilgelegde bedrijven. Proefschrift Rotterdam 1947. Drukkerij Lakerveld, 's-Gravenhage.

De tijdens de bezetting op instigatie van de Duitsers doorgevoerde organisatie van het bedrijfsleven in Hoofd-Bedrijfs-, Vak- en Ondervakgroepen, welke ten doel had het Nederlandse bedrijfsapparaat zoveel mogelijk in te schakelen in de Duitse economie en aan de oorlogvoering dienstbaar te maken, heeft in de praktijk wel een geheel andere uitwerking gehad dan de bezettende Overheid zich had voorgesteld. In stede van een werktuig in Duitse handen te zijn, heeft zij zich met hand en tand verdedigd tegen elk ingrijpen van die zijde en heeft zij op de bres gestaan ter behartiging van de Nederlandse belangen. Het spreekt vanzelf, dat er ook hier uitzonderingen zijn, doch wanneer eenmaal de geschiedenis van het beleid dezer organisaties tijdens de bezettingstijd volledig zal zijn te boek gesteld, dan zal blijken, hoeveel onheil tenslotte nog door haar ingrijpen voorkomen is kunnen worden en hoe zij door een „verstandige” uitvoering van haar opgelegde gehate maatregelen nog veel heeft kunnen redden.

Eén van deze maatregelen, nl. de concentratie van de industrie ten gevolge van schaarste aan grondstoffen en energie op de voortbrenging van voor de binnenlandse voorziening strikt noodzakelijke goederen, bracht de sluiting van een aanzienlijk aantal bedrijven met zich. Het was

een Nederlands belang deze stilgelegde bedrijven zo goed mogelijk in stand te houden, opdat zij na de bevrijding weer een rol zouden kunnen spelen bij de wederopbouw van ons land. Deze taak is terstond door de Hoofdgroep Industrie en de onder haar ressorterende organisaties van het bedrijfsleven op zich genomen. Dr Kraal heeft een werkzaam aandeel gehad bij de totstandkoming en de uitvoering van het daartoe uitgevaardigde Besluit Steunverlening aan Stilgelegde Bedrijven en het is de verdienste van dit proefschrift, dat het een duidelijk beeld geeft van de diverse maatregelen, welke werden getroffen, en daarnaast een uiteenzetting van de motieven, welke, van economisch standpunt bezien, hieraan ten grondslag lagen.

De steunverlening had ten doel het bedrijf in stand te houden en te voorkomen, dat de eigenaar, door financiële nood daartoe gedwongen, tot liquidatie of verkoop daarvan zou overgaan.

Aangenomen mocht worden, dat andere bedrijven, welke konden doorwerken, van deze concentratie voordeel ondervonden. Het verband tussen deze voor- en nadelen kwam het duidelijkst tot uitdrukking binnen de betrokken bedrijftak en hierin lag de grond voor de onderlinge steunregelingen.

De middelen, waaruit de steunbedragen moesten worden betaald, werden dus in de eerste plaats opgebracht door de takken van bedrijf, waartoe de gesteunde ondernemingen behoorden. Indien zulks echter niet voldoende bleek, bestond daarnaast de mogelijkheid tot het verkrijgen van algemene steun, waartoe de middelen door alle nog werkende ondernemingen werden opgebracht. In dit laatste geval werden de steunbedragen bij wijze van voorschot verstrekt en zij beperkten zich tot hetgeen absoluut noodzakelijk was tot instandhouding van het bedrijf.

De steunverlening werd dus beschouwd als een zaak, welke door de industrie zelve moest worden opgeknapt, en zij heeft zich onder leiding van de bedrijfsorganisaties van deze taak met succes gekweten.

Toen na September 1944 praktisch vrijwel de gehele industrie kwam stil te liggen, waren bovengenoemde steunmaatregelen, zoals vanzelf spreekt, niet meer toereikend. De Overheid greep in met haar gesubsidieerde wachtgeldregelingen, terwijl de Hoofdgroep Industrie, daartoe in staat gesteld door enkele zeer kapitaalkrachtige ondernemingen, een regeling voor het verstrekken van noodcredieten in het leven riep.

Deze credieten werden verleend aan die ondernemingen, waarvan mocht worden aangenomen, dat zij op geen enkele andere wijze in haar dringende behoefte aan liquide middelen konden voorzien.

Na de bevrijding zijn deze credieten onder staatsgarantie door de Maatschappij voor Industriefinanciering overgenomen. In de loop van 1945 deed zich reeds de eerste behoefte van de industrie aan liquide middelen voor de aankoop van grondstoffen gevoelen en waar de banken bij de toentertijd nog heersende onzekere toestanden niet bereid werden gevonden hieraan te voldoen, zijn onder de regeling der noodcredieten de eerste weder-in-bedrijfstellingscredieten verstrekt. Later is deze taak weer door de banken en, voor wat de getroffen bedrijven betreft, door de Herstelbank overgenomen.

De steunverlening aan stilgelegde bedrijven, de wachtgeldregelingen, de regeling voor de noodcredieten van de Hoofdgroep Industrie en thans de Herstelbank hadden en hebben alle ten doel de door stillegging of anderszins getroffen bedrijven in stand te houden en te financieren, opdat deze thans weder aan de productie kunnen deelnemen.

Samenvattend kan men zeggen, dat de schrijver er op voortreffelijke wijze in geslaagd is een helder overzicht te geven van deze veelzijdige en vaak ingewikkelde financieringsregelingen, welke tijdens de bezetting werden getroffen ten einde na de bevrijding van ons vaderland het herstel van onze industrie mogelijk te maken.

Drs J. A. N. VAN DEN BRANDHOF.

INTERNATIONALE NOTITIES.

RUBBER ALS DOLLARBRON.

Groot-Brittannië verkeert, vergeleken met andere landen — Nederland bijv. — ondanks zijn vele moeilijkheden, nog in de gelukkige omstandigheid, dat zijn dollartekorten enigermate kunnen worden verzacht met behulp van de export van enkele van zijn overzeese gebiedsdelen. Het jaarverslag van de „Kamuning (Perak) Rubber and Tin Company”, waarvan de aandeelhouders 24 November a.s. te Londen in vergadering bijeen zullen komen, geeft daarover een inlichting. De president, Sir John Hay, onthult, dat de rubberexport naar de Verenigde Staten uit de Britse gebiedsdelen — hoofdzakelijk het nabij Indonesië gelegen Malakka — in 1947 een totaal zal bereiken van 550.000 ton. De dollaropbrengst hiervan zal waarschijnlijk groter zijn dan „the total of all the similarly directed exports of all the domestic industries of the U. K.”. Door „The Economist” van 8 November jl. wordt de opbrengst van de rubberexport geschat op circa £ 40 à £ 60 miljoen.

Er is meer. Hetzelfde blad meldt, dat de Amerikaanse consumptie van natuurrubber in 1947 in totaal vermoedelijk 520.000 ton zal bedragen. De voorziening van deze Amerikaanse behoefte is derhalve een Brits monopolie.

Naar de mening van Mr. Eric Miller van „Harrisons and Crossfield”, een andere Britse rubbergroep, die tevens belangen heeft in Indonesië, zal de Britse positie op korte termijn nog gunstig blijven, want „no great increase in rubber supplies from estates in Java and Sumatra is to be expected, at least until the second half of next year”.

HET AUTOPARK VAN BELGIË.

Het na-oorlogse autopark van België is nog niet zo groot als dat van vóór de oorlog. Dank zij de in België gevoerde politiek van economische vrijheid echter, valt er sedert 1944 een snel herstel van het voertuigenpark te constateren. In de loop van vorig jaar werd de rantsoenering van benzine opgeheven, hetgeen ook aanmerkelijk tot dit resultaat heeft bijgedragen. Vergelijken we het vooroorlogse autopark met dat van 1944 en 1946, dan blijkt, dat de sterke achteruitgang gedurende de oorlog weer voor een groot deel is ingehaald:

Geregistreerde motorvoertuigen in België¹⁾.

	1939	1944	1946
Personenauto's	147.301	12.032	82.420
Taxi's	7.523	925	3.581
Bussen	1.106	141	790
Vrachtauto's	77.852	28.266	91.093
Andere voertuigen	6.570	1.993	4.699
Totaal	240.352	43.357	182.583

¹⁾ Bron: „Petroleum Press Service” van November 1947.

De stijging sedert 1944 is, zoals vanzelf spreekt, voor een groot gedeelte toe te schrijven aan het weer op de weg brengen van oude auto's, toen de benzinepositie beter werd; overigens hebben ook de binnenlandse productie en de vrije invoer een belangrijk gedeelte aan het herstel bijgedragen. Kenmerkend voor de toegenomen economische activiteit en voor het grotere gebruik van mechanische transportmiddelen is de zeer snelle stijging van het aantal vrachtauto's van 1944 op 1946, waardoor het vooroorlogse aantal is overtroffen.

NOGMAALS DE BRITSE EXPORTDRIVE.

Engeland moet sterven of bedelen... tenzij het over producten beschikt, welke op de juiste markt kunnen worden verkocht, heeft Sir Stafford Cripps eens gezegd. Naar aanleiding hiervan maakte de Zuid-Afrikaanse correspondent van „The Investors' Chronicle” in een artikel „South Africa and Britain's crisis” in het nummer van 8 dezer de volgende opmerkingen. In Zuid-Afrika is men

over het algemeen van oordeel, dat Engeland zijn export naar de Unie aanzienlijk kan uitbreiden, mits de Britse fabrikanten zich de moeite getroosten te onderzoeken, welke behoeften er bestaan en mits zij met een redelijke prijs voor de dag komen. Aan deze voorwaarden is tot op heden nog niet voldaan. Zo wijst de correspondent er bijv. op, dat in de Unie elektrische wasmachines te koop zijn van Britse fabrikaat, die enig zijn in hun soort, maar £ 110 kosten, terwijl Amerikaanse, Canadese en Scandinavische machines voor £ 35 à £ 50 worden aangeboden. De veel hogere prijs van het Britse artikel vindt zijn oorzaak in het feit, dat — afgezien van de in het algemeen hoger liggende Engelse prijzen t.o.v. de Amerikaanse — deze wasmachines niet alleen de kleren wassen, maar ook drogen. In bepaalde omstandigheden ongetwijfeld een groot voordeel, merkt de correspondent op, „but hardly one likely to influence the housewife in a country where the greatest burden is twelve hours of blazing sunshine every day”. Een ieder in de Unie wil Engeland bij zijn economische moeilijkheden wel helpen, maar het gaat toch niet aan om zeer hoge prijzen te betalen voor goederen, die niet geschikt zijn voor gebruik in dat land. Een ander voorbeeld geeft een gelijksoortige situatie te zien. Britse auto's van 12 pk zijn in de Unie te koop voor £ 985; zij zijn voor plaatselijk gebruik echter totaal ongeschikt. Daartegenover ziet men Amerikaanse modellen van 30 pk, uitstekend geschikt voor de Zuid-Afrikaanse wegen, voor de prijs van £ 600. Het valt dus te begrijpen, dat Britse auto's tegen genoemde prijzen niet gemakkelijk kunnen worden verkocht.

HET HARRIMAN-RAPPORT.

De door President Truman, naar aanleiding van Minister Marshall's idee om hulp aan Europa te verlenen, ingestelde commissies — t.w. de commissie Krug, de commissie Nourse en de commissie Harriman — hebben, zoals bekend, thans alle drie hun rapport ingediend. Wat het rapport-Harriman betreft¹⁾ kan worden opgemerkt — aldus „The Investors' Chronicle” van 15 dezer —, dat het geheel op zodanige wijze is gesteld, dat het indruk kan maken op het Congres; de samensteller heeft er nl. rekening mede gehouden, dat vele leden de Europese problemen ter plaatse hebben bestudeerd en eigen opvattingen huldigen over de aard van Europa's moeilijkheden en de mate, waarin Europa op eigen kracht tot economisch herstel kan geraken. De aanhef van het rapport geeft al dadelijk de manier aan, waarop de commissie het vraagstuk benadert: „We believe that the future of Western Europe lies very much in its own hands... the success of any aid programme depends on the hard work and straight thinking by the peoples and Governments of the European nations themselves”. Met „straight thinking” bedoelt de commissie duidelijk erkenning van de noodzaak van anti-inflationaire maatregelen, valutastabilisatie en het in evenwicht brengen van staatsbegrotingen.

Anti-inflationaire maatregelen in Europa noodzaken tot uitbreiding van de productie, in het bijzonder van steenkool, en volgens het Harriman-rapport moet het eerste doel van de Amerikaanse hulpverlening zijn het verschaffen van brandstoffen, grondstoffen en voedsel, teneinde productie-uitbreiding mogelijk te maken. Om deze uitbreiding te verwezenlijken moeten de deelnemende Europese landen dan ook hun volle medewerking verlenen, zegt het rapport. De commissie gaat nog verder door als haar overtuiging uit te spreken, dat de administratie van het hulpprogramma moet worden toevertrouwd aan een nieuwe Amerikaanse overheidsorganisatie met vertegenwoordigers in Europa om de ontwikkeling aldaar nauwkeurig gade te slaan en de gemaakte vorderingen

door te geven aan Amerika. Het Harriman-rapport verwerpt als nonsense het idee, aldus het blad, dat Amerika gratis goederen ter beschikking van het buitenland moet stellen, teneinde de eigen welvaart te verzekeren. Het is — evenals de eerste twee rapporten — van mening, dat het verlenen van hulp de Amerikaanse economische moeilijkheden zal vergroten, doodat de binnenlandse inflationaire druk hierdoor zal toenemen. Het is derhalve van opvatting, dat de hulp aan Europa het beste kan worden gefinancierd uit belastingen en niet door middel van leningen. Het doel van de hulpverlening, op lange termijn gezien, moet zijn de Europese productie te bevorderen, zodanig, dat de invoer in Amerika zal worden gestimuleerd, zodat deze kan bijdragen tot het bestrijden van de inflatie in Amerika. Het spreekt vanzelf, dat de wijze, waarop de hulpverlening zal worden gefinancierd en de te nemen stappen ter vermindering van de daaruit voortvloeiende inflationaire druk ook voor de rest van de wereld van groot belang zijn. Indien nl. de inflatie in Amerika niet zou worden beteugeld, dan zou door de stijgende kosten van levensonderhoud, om niet eens te spreken van de druk der belastingen, het voortzetten van de hulpverlening aan Europa zeer impopulair worden.

Tenslotte zij nog gememoreerd, dat de commissie Harriman, bij het bepalen van de grootte der te verlenen hulp, is uitgegaan van de vraag, of er voor hulpverlening voldoende goederen in Amerika ter beschikking zouden zijn. Dit heeft er toe geleid, dat zij de Parijse schattingen van de noodzakelijke importen heeft verminderd. Ernstiger is haar critiek op het grote kapitaalsinvesterings-program, uitgestippeld in het Parijse rapport. De commissie stelt vast, dat de betreffende landen — willen zij dit programma verwezenlijken — gedwongen zullen zijn een groter gedeelte van hun nationaal inkomen in kapitaal-goederen te investeren dan Amerika zelf thans in een periode van hoogconjunctuur doet. Zij is echter van opvatting, dat dit voor deze landen een te grote krachtproef zal blijken te zijn. „Here are the seeds of serious dispute between the countries receiving the aid and the American agency administering it”, meent „The Investors' Chronicle”.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De omzetten op de geldmarkt waren in de afgelopen week van weinig belang. Grote verschuivingen kwamen blijkbaar niet voor, en waarschijnlijk leidde een voortgaande terugvloeiing van bankpapier tot een verruiming van de liquiditeit der geldmarktinstellingen. Driemaandspromessen werden tegen 1 pCt gevraagd, Meipapier noteerde 17/16 pCt, en in de overige termijnen kwam vrijwel geen verandering t.o.v. de voorgaande week. Callgeld was zeer ruim aangeboden en tegen 3/4 pCt slechts zeer ten dele te plaatsen. De banken zijn over het algemeen zeer liquide in verband met het feit, dat in de komende maanden vrijwel geen schatkistpapier komt te vervallen.

Met betrekking tot de 3-3½ pCt staatslening 1947 voltrok zich een verdere koersdaling tot 98½ pCt. Vermoedelijk vinden van deze stukken belangrijke verkopen plaats van beleggers, welke middelen wensen vrij te maken voor andere doeleinden. Het lijkt overigens, dat men hieruit niet de conclusie mag trekken, dat het 3 pCt renteniveau definitief is verlaten; het recente succes der 3 pCt conversielening Noord-Holland wijst immers in tegengestelde richting. Eerder lijken voorbijgaande factoren hiervan de reden te zijn, met name de verwachte en thans blijkbaar nabij zijnde emissie Koninklijke, waarbij o.a. een 3½ pCt obligatie-uitgifte op het programma schijnt te staan.

De Minister van Financiën blijkt volgens de gepubliceerde Memorie van Antwoord een conversie van de 3-3½ pCt 1938, welke volgend jaar 3½ pCt rente zou gaan

¹⁾ Over de eerste twee rapporten is in dit nummer een uiteenzetting opgenomen van A. Pfeifer: „Het „Marshall-plan” en de volkshuishouding der Verenigde Staten”, blz. 928; zie ook „Het Krug-rapport” in „E.-S. B.” van 12 November 1947, blz. 911.

dragen, te overwegen. De marktomstandigheden schijnen zich hiertegen thans niet te verzetten. Echter, de monetaire consequenties ener conversie ten bedrage van omstreeks f 1,28 miljoen zijn niet bepaald opwekkend, indien zij mocht mislukken. Onmogelijk is dat natuurlijk niet, want wel schijnt hierop thans niet veel kans te bestaan; doch de omstandigheden kunnen zich wijzigen. Met name dient te worden afgewacht, welke invloed een grote 3½ pCt obligatie-emissie der Koninklijke zal hebben op de voorstellingen ener „normale” rente van het publiek. Dit temeer, omdat de institutionele beleggers door de recente conversies en de door de Staat geboden andere beleggingsmogelijkheden hun meest dringende beleggingsvraag wel zullen hebben bevredigd, zodat van die zijde natuurlijk nog wel steun wordt geboden, maar vermoedelijk in iets geringere mate.

Het niveau van de aandelenkoersen vertoónde in de verslagperiode voor alle groepen van fondsen maar zeer geringe wijzigingen. Veel kooplust bestond er bij de huidige koersen niet, doch evenmin was er veel geneigdheid om aandelenbezit af te stoten. Tot op zekere hoogte leek de markt in afwachting, waarschijnlijk van de emissie Koninklijke, waarbij wel een zeer groot aanbod van claims verwerkt zal moeten worden.

	7 Nov. 1947	14 Nov. 1947
A.K.U.	168	167½
v. Berkel's Patent	122	118½
Lever Bros. Unilever C.v.A.	292	295 G.L.
Philips G.b.v.A.	371½	378½
Koninklijke Petroleum	448	453½
H.A.L.	182½	181½
N.S.U.	189½	188½
H.V.A.	237½	232
Deli Mij. C.v.A.	168½	172½
Amsterdam Rubber	165	157½

STATISTIEKEN.

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
16 Oct. 1947	20.905	20.210	246	22.218
23 Oct. 1947	20.976	20.285	255	21.772
30 Oct. 1947	21.044	20.363	267	22.129

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
16 Oct. 1947	24.553	18.882	836	17.229
23 Oct. 1947	24.492	18.569	698	17.037
30 Oct. 1947	24.453	19.130	1.355	16.859

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
16 Oct. 1947	52.817	158.562	129.449	135.600	426.000
23 Oct. 1947	52.817	162.294	129.449	131.400	426.000
30 Oct. 1947	52.817	175.290	129.449	127.800	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
16 Oct. 1947	859.547	74.900	795	73.047
23 Oct. 1947	853.906	82.165	850	80.309
30 Oct. 1947	867.700	81.792	762	79.322

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 17 November 1947.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f Bijbank Agentsch. "	— — 17.578,83
		f 17.578,83 ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid. sub 3 van de Bankwet 1937) 2° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.100.000.000,—
Beleningen:	Hoofdbank f	145.038.247,62 ²⁾
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Bijbank Agentsch. "	467.016,61 7.052.221,49
		f 152.557.485,72
Op effecten, enz.		151.930.044,99 ²⁾
Op goederen en celen		627.440,73
		f 152.557.485,72 ²⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f	504.193.139,17
Zilveren munt, enz.		2.330.731,39
		f 506.523.870,56
Papier op het buitenland	f	187.387.000,—
Tegode bij correspondenten in het buitenland		80.713.840,56
Buitenlandse betaalmiddelen		5.052.552,15
		f 273.153.392,71
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		79.952.211,55
Gebouwen en inventaris		3.500.000,—
Diverse rekeningen		66.296.277,71
		f 4.682.000.817,08

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefondsen		12.452.579,46
Bijzondere reserves		32.247.868,69
Pensioenfonds		16.895.853,20
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		125.259.170,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)		2.865.744.300,—
Bankassigaties in omloop		91.948,56
Rekening-courant saldo's:		
's Rijks Schatkist	f	879.934.904,95
Geblokkeerde saldo's van banken		88.923.099,40
Geblokkeerde saldo's van anderen		38.002.659,48
Vrije saldo's		469.399.252,25
		f 1.476.259.916,08
Diverse rekeningen		133.049.181,09
		f 4.682.000.817,08

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

²⁾ Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 39.529.875,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 146.086.265,50

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
29 Oct. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.360,8	89,4
5 Nov. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.363,8	86,4
12 Nov. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.360,2	90,0

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
29 Oct. '47	2,0	287,5	5,9	31,5	389,4	13,8	288,8
5 Nov. '47	1,9	294,4	5,7	27,6	398,2	13,1	288,7
12 Nov. '47	1,8	304,1	7,3	20,6	405,9	13,7	297,7

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegreed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en opv. marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	193	153.109
6 Oct. '47	504.270	160.207	189.655		155.949
13 " '47	506.613	166.137	167.574	34	151.613
20 " '47	506.703	173.076	134.904	34	151.238
27 " '47	506.738	173.076	118.990	18	155.942
3 Nov. '47	506.779	173.076	111.778	18	149.197
10 " '47	506.537	180.125	108.746	18	146.923
17 " '47	506.524	187.387	85.766	18	152.557
Saldi in rekening-courant					
Data	Bankbiljetten in omloop	's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
6 Oct. '47	2.857.169	985.170	39.044	43.615	483.981
13 " '47	2.828.328	1.002.647	61.767	41.156	459.534
20 " '47	2.812.020	973.280	73.543	38.997	471.014
27 " '47	2.829.409	967.261	56.249	38.829	466.932
3 Nov. '47	2.888.738	890.336	52.787	42.586	469.638
10 " '47	2.869.488	913.112	52.434	38.554	472.258
17 " '47	2.865.744	879.935	88.923	38.003	469.399

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
2 Oct. 1947	28.288	12.531	4.848	600	708	51.861
9 " 1947	28.434	12.229	5.445	467	705	51.916
16 " 1947	27.611	12.431	4.887	422	755	52.191
23 " 1947	26.960	12.589	4.866	231	758	52.367
29 " 1947	26.260	13.074	4.827	596	765	52.692
6 Nov. 1947	25.607	13.884	5.536	618	757	52.557
Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	van de Schatkist	van anderen	614
2 Oct. 1947	637	166.275	79.647	1	4.667	514
9 " 1947	637	166.774	79.750	1	4.902	512
16 " 1947	637	165.907	78.964	4	4.930	511
23 " 1947	637	165.287	78.326	5	5.029	510
29 " 1947	637	165.847	78.402	5	5.416	509
6 Nov. 1947	637	166.665	79.588	4	5.036	508

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen frs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten beirrage van 64.597 miljoen frs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

INDEXCIJFERS VAN LONEN VOLGENS REGELENGEN IN NEDERLAND¹⁾.

Juni 1938/ Juni 1939 = 100	Nijverheid ²⁾	Landbouw ³⁾	Nijverheid en landbouw
Aug. 1939....	101	100	101
Mei 1945....	116	190	126
Mrt 1947....	165,6	240,6	176,1
Apr. 1947....	165,3	240,6	175,8
Mei 1947....	165,2	243,9	176,2
Juni 1947....	166,4 ⁴⁾	243,9 ⁴⁾	177,3 ⁴⁾
Juli 1947....	166,6 ⁴⁾	243,9 ⁴⁾	177,4 ⁴⁾
Aug. 1947....	169,0 ⁴⁾	243,9 ⁴⁾	179,5 ⁴⁾
Sept. 1947....	169,5 ⁴⁾	243,9 ⁴⁾	179,9 ⁴⁾
Oct. 1947....	170,5 ⁴⁾	243,9 ⁴⁾	180,8 ⁴⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.R.S.”; in de indexcijfers zijn de uitkeringen krachtens de Kinderbijslagwet niet begrepen.

²⁾ Gemiddelden 24 bedrijfstakken.

³⁾ Akkerbouw en veehouderij.

⁴⁾ Voorlopige cijfers.

⁵⁾ Verhoging lonen textielindustrie, gedeeltelijk als compensatie voor aftrek pensioenpremie.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Nov. 1947	31 Oct. 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 926.364.967,—	f 898.905.408,34
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 252.602,98	„ 349.008,57
Kasvorderingen wegens creditverstrekking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 396.830.399,45	„ 386.035.129,40
Voorschotten op ultimo September 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 67.544.017,04	„ 67.544.017,04
Vordering in rek.-courant op: Nederlands-Indië	„ 718.542.640,63	„ 710.205.926,13
Suriname	„ 31.536.358,05	„ 28.748.895,44
Curacao	„ 2.617.300,32	„ 2.578.845,82
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 194.097.938,59	„ 204.080.545,53
Verplichtingen		
Voorschot door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1278.008.800,—	f 1269.468.800,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 2100.000.000,—	„ 2100.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank N.V. is geplaatst nihil) f 6.431,9 m/m w.o. garantie Bretlon Woods f 698 m/m	„ 5733.900.000,—	„ 5740.700.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 147.192.414,—	„ 147.319.619,50
Schuld op ultimo September 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 8.671.065,99	„ 2.402.729,64
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 494.225.686,17	„ 471.615.496,94
Andere staatsbedrijven	„ 5.433.888,06	„ 5.319.447,51
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3110.596.853,01	„ 3108.646.809,05

INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELPRIJZEN¹⁾.

Jul'38-Juni'39 = 100	1946	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	209,2	230,1	228,4	235,8	228,1	227,9
dierlijke	190,8	183,1	182,4	178,0	179,7	182,7
totaal	200,0	206,3	205,2	206,5	203,6	205,0
Grondstoffen:						
houtw. buitenlands	462,7	622,5	622,5	622,5	622,5	647,0
chem. producten	272,5	352,4	356,8	363,1	358,6	361,8
textielwaren	258,2	279,5	286,1	286,2	287,9	287,3
lederwaren	223,9	242,9	242,9	242,9	242,9	242,9
metaalwaren	261,1	296,8	296,8	296,2	295,7	296,0
papierwaren	332,0	446,7	468,5	519,7	519,7	519,7
hulpstoffen	170,0	186,7	186,7	214,1	215,0	215,8
totaal	281,7	320,6	323,0	337,2	337,7	338,7
Afgewerkte producten:						
glas, aardewerk, enz.	238,2	256,3	256,3	256,3	256,4	257,2
houtwaren	348,7	388,4	390,3	390,3	390,1	391,8
chem. producten	328,3	318,9	324,2	314,6	314,4	316,2
textielwaren	314,9	340,6	348,3	346,8	344,0	351,5
lederwaren	292,0	315,7	317,6	321,5	325,9	326,6
papierwaren	282,6	300,0	300,0	300,0	300,0	304,9
gefabr. voed.m'dd.	211,2	222,8	223,3	223,8	223,6	222,8
metaalwaren	247,8	261,4	262,3	263,9	264,1	270,6
totaal	260,8	274,9	277,0	276,3	276,0	278,3
Algem. indexcijfer	251,4	268,1	269,7	271,6	271,0	272,9

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.

²⁾ De wegingscoëfficiënten hebben betrekking op het jaar 1941.

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 OCTOBER 1947

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	f	17.281.205,04
Nederlands Schatkistpapier	,,	636.315.613,88
Ander Overheidspapier	,,	1.528.405,98
Wissels	,,	876.089,70
Bankiers in Binnen- en Buitenland	,,	17.020.217,97
Effecten en Syndicaten	,,	1.609.479,74
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	,,	9.310.602,81
Debiteuren	,,	98.126.929,98
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	,,	8.588.855,75
Gebouwen	,,	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	,,	994.645,65
	f	795.152.046,50
Kapitaal	f	40.000.000,—
Reserve	,,	12.000.000,—
Bouwreserve	,,	2.000.000,—
Deposito's op Termijn	,,	69.822.774,54
Crediteuren	,,	649.901.244,55
Geaccepteerd door Derden	,,	18.488,48
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	,,	20.414.893,28
Reserve voor Verleende Pensioenen	,,	994.645,65
	f	795.152.046,50

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

VERHUUR VAN SAFELOKETTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

In Canada berustende activa

De Nederlandsche Bank N.V., Bureau Certificatie, deelt het volgende mede:

De Canadese „Custodian of Enemy Property” heeft aan belanghebbenden aanwijzingen gegeven met betrekking tot de wijze waarop en de voorwaarden waaronder in Canada berustende activa, welke door hem geblokkeerd werden, kunnen worden vrijgemaakt. Naar aanleiding hiervan vestigt De Nederlandsche Bank N.V. er de aandacht op, dat deze vrijmaking niet ontstaat:

A. van de verplichting om de bepalingen van het Deviezenbesluit 1945 en van de op grond daarvan uitgevaardigde of nog uit te vaardigen Deviezenbekendmakingen in acht te nemen;

B. van de noodzakelijkheid, om ten aanzien van vorderingen en aanspraken, welke ingevolge het K. B. van 24 Mei 1940 (Stbl. A 1) in eigendom op de Staat der Nederlanden zijn overgegaan, teruggave aan De Nederlandsche Bank N.V., Bureau Certificatie, te verzoeken. Aanvragen tot verkrijging van deze teruggave moeten door bemiddeling van een lid der Bedrijfsgroep Handelsbanken of der Vereeniging voor den Effectenhandel (Bedrijfsgroep Effectenhandel) worden ingediend.

Beschikbare krachten

Biedt zich aan:

Heer

45 jaar, representatief, goede talenkennis, administratief goed onderlegd, uitstekende organisator, gewend leiding te geven aan groot personeel, thans belast met econ. researchwerkzaamheden in Indië. Is candidaat in Handelswetenschappen; bezit eindexamen H.B.S. en praktijkdiploma boekhouden. Prefereert leidende functie met goede vooruitzichten in Holland of buitenland boven hervatting werkzaamheden in Indië. Br. onder no. ESB 1063 bur. van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Het Economisch Technologisch Instituut voor Friesland vraagt voor spoedige indiensttreding een jonge

bedrijfseconoom

met belangstelling voor economisch-technologisch researchwerk.

Schriftelijke sollicitaties aan de Directeur, Hofplein 33, Leeuwarden.

DE N.V. AMSTERDAMSCH E MIJ VAN LEVENSVZERKERING

AMSTLEVEN

Nieuwe Spiegelstraat 17 te Amsterdam-C.

zoekt

voor haar Juridische Afdeling voor directe indiensttreding

JONG JURIST

ter behandeling van juridische en fiscale aangelegenheden.

Brieven met opgave van leeftijd, referenties en bijzonderheden omtrent opleiding a/d Directie.

De Herverzekeringmaatschappij voor Algemene Bedrijfspensioenfondsen i.o. roept sollicitanten op voor de functie van

directeur

Vereisten: actuariële opleiding, commercieel inzicht en organisatievermogen.

Sollicitaties, onder opgave van volledige gegevens, o.m. vermelden de leeftijd, opleiding en vorige werkkringen, worden ingewacht bij het secretariaat van de Bedrijfsgroep Levensverzekering, Kortenaerkade no. 7 te 's-Gravenhage.

Vacatures

De **K.L.M.** roept op candidaten voor de functie van

BUITENLANDS VERTEGENWOORDIGER

leeftijd 30-40 jaar; eindexamen Gymnasium of H.B.S. 5-jarige cursus, goede kennis der moderne talen, praktische ervaring in handel en verkeer vereist, in luchtvaart gewent.

Sollicitaties onder vermelding van dit blad, met pasfoto, volledige gegevens en eventuele bijlagen in afschrift aan Personeelszaken K.L.M., Postbus 121, 's Gravenhage.

Brieven, ontvangen na 22 November kunnen niet meer in behandeling worden genomen.

Bij Financiële Instelling, gevestigd te 's-Gravenhage, kan onmiddellijk geplaatst worden:

mr in de rechten

als Secretaris van de Directie. Bekendheid met het Hypotheekbankwezen strekt tot aanbeveling. Mogelijkheid bestaat om na korte tijd in de Directie te worden opgenomen.

Brieven met volledige opgave van personalia, opleiding, vorige werkkringen en laatst genoten salaris onder nummer 8710 aan Advertentie-Bureau Belinfante, Regentesseplein 8, Den Haag.

Hevea

De N.V. Ver. Ned. Rubberfabrieken (Hevea-Fabrieken), Heveadorp (Gld.), roept sollicitanten op voor de functie van

Chef van de Administratie

Zij, die in het bezit zijn van het doctoraal diploma in de Economische Wetenschappen en door opleiding en ervaring een gedegen kennis van de moderne administratieve methoden bezitten, genieten de voorkeur. Ook zij, die op andere wijze de voor bovengenoemde functie nodige capaciteiten hebben verworven, kunnen in aanmerking komen. Beschikbaarstelling van een woning niet uitgesloten.

Eigenhandig geschreven uitvoerige sollicitaties onder toevoeging van recente foto te richten aan de Directie.

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 24 Nov. a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Beschikbare krachten

Jong Jurist,

33 jaar, ongehuwd, met enige jaren praktijk in overheidsdienst, zoekt levenspositie in het bedrijfsleven (bijv. directie-secretaris). Beschikbaar voor uitzending, bij voorkeur naar Eng. sprekende landen. Brieven onder no. ESB 1068 bureau v. d. blad, postbus 42, Schiedam.

Banden Jaargang 1947

Aan allen, die de lopende jaargang van „Economisch-Statistische Berichten” willen laten inbinden, wordt verzocht zo spoedig mogelijk een „Band 1947” te bestellen, door storting van f 3.— op girorekening no. 5858 ten name van H. A. M. Roelants te Schiedam, onder vermelding van „Band E.-S.B. 1947”.

- Om het benodigde aantal tijdig te laten vervaardigen, zullen wij alle bestellingen gaarne vóór 31 December in ons bezit hebben. Van bestellingen, welke later in ons bezit komen, kan de uitvoering niet worden gegarandeerd.
- Ontbrekende nummers s.v.p. aanvragen bij het Nederlandsch Economisch Instituut, Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam West.

Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, postbus 42, Schiedam.

Zo juist is verschenen als 40ste publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut

Dr J. H. van Stuijvenberg

Enkele economische aspecten van de kersenteelt in Nederland

Prijs f 6.—*

(Prijs voor leden en donateurs van het Nederlandsch Economisch Instituut f 4.50)

★

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgevers
DE ERVEN F. BOHN N.V. — HAARLEM

N.V. BRONSWERK

Huygen & Wessel — Becht & Dyserinck

VERWARMING, VENTILATIE, LUCHTBEHANDELING, PIJPLEIDINGEN

Amersfoort, Amsterdam, Rotterdam, Apeldoorn, Leeuwarden, Sittard, Vlislingen